

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Polona Osrajnik

***Konstrukcija učinka neposrednosti: Primerjalna analiza
oddaj Dnevnik in 24 ur***

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Polona Osrajnik

Mentorica: doc. dr. Vesna Laban

***Konstrukcija učinka neposrednosti: Primerjalna analiza
oddaj Dnevnik in 24 ur***

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Konstrukcija učinka neposrednosti: Primerjalna analiza oddaj Dnevnik in 24 ur:

Od sredine 90. let prejšnjega stoletja, ko je v slovenskem medijskem prostoru začela delovati komercialna televizijska postaja POP TV, bolj ali manj prikrito poteka med javnim servisom Televizija Slovenija in komercialno televizijo POP TV boj za gledalce, ki se najočitneje odraža v tekmovanju za gledanost med obema osrednjeinformativnima oddajama – Dnevnikom in 24 ur. Med elemente, s katerimi poskušata obe oddaji na čim bolj atraktiven in hkrati informativen način gledalcem posredovati novinarska besedila, spadajo neposredni nagovor, raport in neposredni vklop v oddajo – govorimo o tako imenovani konstrukciji učinka neposrednosti, katere glavni namen je pritegniti, in še pomembneje, obdržati pozornost ter pripadnost gledalcev. V diplomskem delu analiziramo pojavnost naštetih elementov v Dnevniku in 24 ur, s posebnim poudarkom na (ne)upravičenosti rabe neposrednih vklopov v obeh oddajah. Z analizo posameznih primerov skušamo pogledati v ozadje odločitve za posamezno javljanje v živo – gre torej za tehtanje, ali je za neposredni vklop obstajal upravičen novinarski razlog ali pa je šlo zgolj za potezo s ciljem v oddajo vnesti več živahnosti, napetosti in drame ter na ta način povečati njeno gledanost.

Ključne besede: gledanost, Dnevnik, 24 ur, televizijska konstrukcija učinka neposrednosti, neposredni vklop.

Construction of immediacy effect: Comparative analysis of daily-news broadcasts Dnevnik and 24 ur:

From the mid-nineties of 20th century, when the commercial television POP TV has started broadcasting in Slovenia, there exists more or less concealed fight for television viewers between public service broadcaster RTV Slovenia and commercial television POP TV. It is most evident in the rivalry for ratings between both central daily-news broadcasts – Dnevnik and 24 ur. Among other elements, by which both broadcasts want to present news in the most attractive and at the same time informative way, let us mention direct address, stand-up and live reporting - thus we speak of the so called construction of immediacy effect with its main purpose of drawing in, and more important, keeping attention and affiliation of viewers. In this thesis, the phenomenon of the above stated elements in Dnevnik and 24 ur is analyzed with special attention given to the (in)eligibility of live reporting practice in both news broadcasts. By analyzing individual cases, we try to get a closer look in the background of certain decision for live reporting - i.e. whether live reporting is supported by solid journalistic reason, or it is merely a tool by which more liveliness, tension and drama is added to the broadcast and by using those elements, rise its ratings.

Key words: ratings, Dnevnik, 24 ur, television construction of immediacy effect, live reporting.

KAZALO

1	UVOD	6
2	JAVNA IN KOMERCIALNA TELEVIZIJA	8
2.1	Javni servis v Sloveniji – Televizija Slovenija	9
2.2	Komercialna televizija – POP TV	10
3	DNEVNOINFORMATIVNE ODDAJE	12
3.1	Dnevnik	13
3.2	24 ur	13
3.3	Boj za gledanost – Dnevnik in 24 ur	14
4	TELEVIZIJSKA KONSTRUKCIJA UČINKA NEPOSREDNOSTI	17
4.1	Status resničnosti in neposrednosti v dnevnoinformativnih oddajah	17
4.2	Elementi televizijske konstrukcije učinka neposrednosti	19
4.2.1	Neposredni nagovor	20
4.2.2	Raport	21
4.2.3	Neposredni vklop	22
5	METODOLOGIJA	25
6	POJAVNOST RAPORTOV V DNEVNIKU IN 24 UR	27
7	POJAVNOST NEPOSREDNIH VKLOPOV V DNEVNIKU IN 24 UR	30
7.1	Konstrukcija učinka neposrednosti pri neposrednih vklopih v Dnevnik in 24 ur	31
7.1.1	Grafična in slikovna konstrukcija učinka neposrednosti	32
7.1.2	Jezikovna konstrukcija učinka neposrednosti	35
8	(NE)UPRAVIČENOST NEPOSREDNIH VKLOPOV V DNEVNIKU IN 24 UR	37
8.1	Upravičeni vklopi	37
8.2	Deloma neupravičeni vklopi	39
8.3	Neupravičeni vklopi	41
8.3.1	Primeri neupravičenih vklopov v Dnevnik	42
8.3.2	Primeri neupravičenih vklopov v 24 ur	44
8.4	Posebni primeri neposrednih vklopov v Dnevniku in 24 ur	46
8.5	Rezultati analize (ne)upravičenosti neposrednih vklopov	48
9	SKLEP	49
10	LITERATURA	52
11	PRILOGE	55
	PRILOGA A: Seznam objavljenih raportov z imeni novinarjev in mestom snemanja raporta	55

PRILOGA B: Vsebinski povzetki posameznih neposrednih vklopov in presoja (ne)upravičenosti njihove rabe	60
---	----

SEZNAM TABEL

Tabela 6.1: Število raportov v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007.....	27
Tabela 6.2: Število raportov dopisnikov iz tujine v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007	28
Tabela 7.1: Število neposrednih vklopov v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007	30
Tabela 8.1: Število najav dnevnoinformativnih oddaj na način neposrednega vklopa v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007.....	47
Tabela 8.2: Število (ne)upravičenih neposrednih vklopov v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007	48

1 UVOD

Cilj televizijskih dnevnoinformativnih oddaj je gledalca prepričati, da so ažurne, zaupanja vredne in da posredujejo resnične informacije – s tem v gledalcu vzbujajo občutek identifikacije in pripadnosti posamezni oddaji ter posledično povečujejo gledanost, ki danes z naraščanjem konkurence v televizijskem prostoru postaja vedno pomembnejše merilo uspešnosti – ne glede na status televizije, torej ali gre za javno ali komercialno televizijo.

Da bi gledalca še bolj “vpele” v televizijsko realnost kot popolnoma resnično in necenzurirano, mu želijo dati občutek zdajšnjosti, neposrednosti – kakor da se celoten program odvija v živo pred njegovimi očmi, brez vnaprej pripravljenih prispevkov in kakršnihkoli uredniških posegov, čeprav gre večinoma v resnici le za konstrukcijo učinka neposrednosti. Voditeljevi zrežirani pogledi v list, ko nam posreduje domnevno najbolj »sveže« podatke, ekskluzivni vklopi s pomembnimi dejstvi, ki jih je novinar na terenu »ravnokar« pridobil, atraktivno ozadje neposrednih vklopov v oddajo, ki še doda težo novinarjevim besedam ... vse to postavlja vprašanje, kaj od tega je konstrukt, šov s točno določenim namenom – da v oddajo vnaša dinamičnost, dramo in tem povečuje gledanost – in kaj zgolj korektna raba uveljavljenih novinarskih prijemov in postopkov z namenom gledalcu najbolj nazorno zagotoviti največjo možno informativno vrednost.

Najprej bomo v diplomskem delu opredelili ključne značilnosti javnih in komercialnih televizijskih postaj in podrobneje obe osrednjeinformativni oddaji, Dnevnik na Televiziji Slovenija in 24 ur na POP TV. V naslednjem poglavju bomo predstavili konstrukcijo učinka neposrednosti, njene značilnosti, rabo in pojavne oblike v televizijskih novinarskih prispevkih. Bistvo diplomskega dela bo analiza konkretnih primerov rabe dveh izmed načinov konstrukcije učinka neposrednosti – raportov in neposrednih vklopov v televizijskem Dnevniku in oddaji 24 ur v septembru 2007. V analizo bo zajetih 60 oddaj, primerljivih po časovnem kriteriju.

Dnevnik in 24 ur sta konkurenčni osrednjeinformativni oddaji, ki jima je skupen čas predvajanja – vsakodnevno ob 19. uri in z zaključkom okoli 20. ure. Gre torej za neposredno konkurenco in s tem ključni razlog, da skušata televiziji z vsemi možnimi pristopi, ki jih omogoča televizijski medij, prepričati gledalce, da izberejo informativno oddajo ravno njihove televizijske hiše in ne konkurenčne.

Proučili bomo dve tezi:

- Usmerjenost komercialne televizijske postaje POP TV k čim večji gledanosti se odraža tudi na področju uporabe elementov neposrednega nagovora, konkretno v številu raportov in neposrednih vklopov. Predpostavljamo, da je na komercialni televiziji v oddaji 24 ur obeh kategorij – raportov in neposrednih vklopov – več kakor v enakem obdobju na javni televiziji oziroma v Dnevniku.

- Na komercialni televizijski postaji POP TV neposredne vklope pogosteje kot na javni televiziji uporabljajo neupravičeno, torej tudi takrat, ko zanje v dani situaciji po vnaprej zastavljenih kriterijih ni neposredne potrebe, torej niso nujni, oziroma je poglobitni cilj njihove uporabe z atraktivnim pristopom povečati gledanost oddaje.

Analiza bo potekala na vsebinski in vizualno-grafični ravni, torej težo, ki jo neposrednemu vklopu dodata – ali pa tudi ne – konkretna vsebina in prizorišče posameznega vklopa. Na opisane načine bomo v sklepu oblikovali splošne značilnosti poročanja obeh televizij pri konstruiranju učinka neposrednosti.

2 JAVNA IN KOMERCIALNA TELEVIZIJA

»Javni rtv servis najkrajše opredelimo kot servis, ki zagotavlja dostop javnosti do množičnih komunikacijskih kanalov, služi javnemu interesu in oblikuje, odpira ter vzdržuje prostor javne razprave,« javno televizijo definira Bašič-Hrvatinova (2002, 6). Zadovoljevanje javnega interesa je ključni element legitimiranja delovanja javnih servisov, zato je ravno javnost po Bašič-Hrvatinovi (2002, 69) njegov edini naravni zaveznik proti vmešavanju države ali komercialnih interesov. Na drugi strani pa mora javni servis za podporo javnosti vztrajno zagotavljati »svojo neodvisnost, verodostojnost, programsko raznoličnost, spoštovanje drugačnosti in pravice do javnega izražanja vseh manjšinskih interesov v družbi. In narobe, zaradi javnih finančnih sredstev mora javni servis nasprotovati vmešavanju politike ali oglaševalcev v programske vsebine ali diskriminaciji manjšin v družbi« (Bašič-Hrvatin 2002, 69).

Po McQuailu (1997, 124) je namen javne televizije služiti občinstvu in družbenim institucijam na določenem nacionalnem ozemlju. Kot osrednje standarde, ki jim morajo javne radiotelevizije slediti, izpostavlja univerzalnost v geografskem smislu, različnost v oskrbovanju poglobitnih okusov, interesov, potreb in mnenj, skrb za manjšine, nacionalno kulturo, jezik in identiteto, uravnoteženo poročanje, nevtralnost v političnih konfliktih ter skrb za kvaliteto (McQuail 2002, 202–209).

Ključne družbene potrebe, ki jih mora javni servis zadovoljevati, so predvsem zagotavljanje informiranega državljana, sposobnega kritične presoje in popolnega sodelovanja v demokratičnem življenju, kulturno bogatenje gledalcev ter posredovanje točnih, raznovrstnih in kakovostnih informacij, ki niso tržno blago, ampak javna dobrina (Brants v Laban 2007, 24).

V nasprotju z javno pa glavni cilj komercialne televizije ni zadovoljevanje javnega interesa – čeprav to ne pomeni, da vsaj deloma in občasno ne deluje v tej smeri – ampak predvsem ustvarjanje dobička. Komercialna televizija v prvi vrsti ne proizvaja programov, ampak občinstvo, torej ustvariti čim bolj gledan program in ga nato čim dražje prodati oglaševalcem (Luthar 2004, 151). Drugačen kot v javnih medijih je tudi odnos do gledalcev in poslušalcev – tržno orientirani mediji jih obravnavajo kot porabnike in ne kot aktivne državljanke s pravicami in dolžnostmi, obravnavajo jih kot mase (Lah v Prešern 2002, 12).

Program komercialnih postaj sestavlja neskončno število dram, nanizank, kvizov in pogovornih oddaj, ključnega pomena pa je tako imenovani »infotainment« (*information + entertainment*) oziroma informativno razvedrilo (infozabava), katerega prevlada konec 20. stoletja je po Splichalu (2000, 51–52) posledica vzpona televizije in s tem povezanega razvoja novinarstva kot razvedrila za množice, odraža pa se v izginjanju meja med novicami, razvedrilom, komuniciranjem z javnostmi in oglaševanjem. Do podobnih ugotovitev že v začetku 90. let pride tudi Lutharjeva (1992, 35), ki v zabrisovanju jasnih meja med žanri in pojavu infozabave v drugi polovici 80. let vidi hibriden način sporočanja, sestavljen iz zabave in informacije, ki skuša gledalca zabavati na informativen način oziroma informirati na zabaven način: »Novica je transformirana v dramo, triler ali zabavo, stil prezentacije pa je dominantni izraz pomena.«

V nasprotju z javnimi servisi komercialne televizije nimajo tako ozko zakonsko določenih obveznosti do javnosti, na primer o količini posameznih programskih vsebin, kot je program za manjšine ali druge družbene skupine, dokumentarnih, verskih oddaj ter poročil, zakonodaja jih omejuje le na področju razmerja med programom in oglasi ter količine lastne produkcije v domačem jeziku. Vseeno, kot ugotavljata Perovič in Šipkova (1998, 83–84), pa »ni televizijske postaje na svetu, ki bi bila najbolj gledana na svojem področju oddajanja, če ni tudi njen informativni program najbolj gledan.«

2.1 Javni servis v Sloveniji – Televizija Slovenija

Televizija Slovenija spada pod okrilje Radiotelevizije Slovenija in je največja slovenska televizijska postaja, z vidika raznolikosti in količine svoje produkcije pa tudi najpomembnejša, saj gledalcem posreduje dnevnoinformativne oddaje, verske in dokumentarne programe, novice z aktualnega družbenega dogajanja, področja kulture, umetnosti in drugih pomembnih družbenih sfer (Network media program 2005, 315,1494). Kot javni zavod posebnega kulturnega in nacionalnega pomena je po 4., 5. in 8. členu Zakona o Radioteleviziji Slovenija (2005) zadolžena, da ustvarja in oddaja nacionalne in druge posebne radijske in televizijske programe, skrbi za delovanje radijskega in televizijskega sistema ter pokriva ozemlje, kjer živi najmanj 90 odstotkov prebivalstva Republike Slovenije oziroma 90 odstotkov ozemlja, kjer živijo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, kadar gre za narodnostni program. Pri oblikovanju programov mora spoštovati ustavnost in zakonitost, vključno s prepovedjo spodbujanja vseh oblik nestrpnosti, upoštevati

in spoštovati načelo resničnosti, človekovo osebnost in dostojanstvo, politično uravnoteženost ter svetovnonazorski pluralizem. V svojem delovanju mora zagotavljati celovito in nepristransko obveščenost ter svobodo oblikovanja mnenj, politično neodvisnost in avtonomnost novinarjev, uveljavljati profesionalno etiko poročevalcev in dosledno ločevati med informacijami in komentarji ter varovati otroke in mladino pred vsebinami, ki bi lahko škodljivo vplivale na njihov duševni in telesni razvoj (Zakon o Radioteleviziji Slovenija, 2005, 4. čl., 5. čl. in 8. čl.).

Delovanje javne televizije se financira iz državnega proračuna, tržnih dejavnosti, sponzoriranja, drugih virov in – v prvi vrsti – naročnine. Zavezanci za plačilo RTV prispevka so vsi, ki imajo na območju Slovenije, kjer so zagotovljeni tehnični pogoji za sprejem vsaj enega nacionalnega programa, radijski ali televizijski sprejemnik (RTVSLO 2009c).

2.2 Komercialna televizija – POP TV

Komercialna televizija POP TV je tržna znamka produkcijske hiše Pro Plus, ki je v lasti Central European Media Enterprises (CME), na Bermudih registriranega ameriškega podjetja z investicijami v številnih srednje- in vzhodnoevropskih državah. Najprej je bil POP TV registriran kot blagovna znamka in ne kot televizijska hiša. Da bi dosegli čim večji obseg občinstva, se je CME leta 1995 povezal z dvema lokalnima televizijskima postajama MMTV in Tele 59 ter ustanovil produkcijsko hišo Produkcija Plus d.o.o. (Pro plus). Večino njihovega programa sestavljajo ameriški filmi in nadaljevanke, za katere je POP TV odkupil pravice od svetovno znanih studiev, z agencijskimi novicami pa jih oskrbujejo CNN, Reuters in APTN (Network media program 2005, 1513).

Ob 10-letnici obstoja POP TV so na spletni strani zapisali:

S pojavom POP TV, 15. decembra 1995, se je slovenski medijski prostor spremenil. Močno spremenil na bolje. Odprl se je namreč pluralizaciji po mednarodnih kriterijih in z nekonvencionalnim in inovativnim programskim pristopom dobil zagon za hiter razvoj. Vsi slovenski televizijski programi so kmalu postali boljši, sodobnejši. S tem pa so največ pridobili slovenski gledalci ... Vizija POP TV že vse od začetkov temelji na celovitem spletu programskih vsebin, možnosti izbire in najboljši televizijski zabavi.

Kot dinamični in sodobni komercialni televizijski program je POP TV vedno sledil pričakovanjem gledalcev in jim ponudil to, kar radi gledajo (24ur.com 2005a).

Bašič-Hrvatino in Milosavljevića (2001, 54) ne čudi, da je gledanost POP TV dosegla in tudi prehitela gledanost prvega programa Televizije Slovenija, saj je POP TV takrat kot prvi slovenski komercialni program ponudil v svetovnem merilu najbolj gledane televizijske uspešnice, toda:

Toda kar je pri vsem skupaj verjetno še pomembneje, POP TV je uvedel redni dnevnoinformativni program, prvo pravo protiutež dnevnoinformativnemu programu TV Slovenija (opozoriti je treba, da gre zgolj za dnevnoinformativni program; drugega informativnega programa POP TV nima in se zato po obsegu, raznolikosti in kompleksnosti informacij in vsebin ne more primerjati z informativnim programom TV Slovenija.) Poročila na POP TV so bila na začetku precej tabloidno zastavljena, vendar so to »rumenost« pozneje ublažili. Dnevniku TV Slovenija pa konkurirajo tudi po gledanosti (Bašič Hrvatino in Milosavljević 2001, 54).

3 DNEVNOINFORMATIVNE ODDAJE

Dnevnoinformativne oddaje so 20 do 60-minutne oddaje, ki vsebujejo najpomembnejše novice dneva, analize, komentarje, izjave, novice iz sveta umetnosti, kulture, zabave in podobno (Perovič in Šipek 1998, 84). V večini evropskih držav spadajo med najbolj gledane oddaje z najvišjimi distribucijskimi stroški in najdražjim oglaševalskim prostorom, zato jih Fiske (1987/2003, 281–282) opiše kot blago, ki mora biti popularno in ustvariti občinstvo.

Ravno s tem ciljem – privabiti gledalce in ustvariti občinstvo – so bile tradicionalne televizijske dnevnoinformativne oddaje v sorazmerno kratkem času podvržene obsežnim grafičnim in vsebinskim spremembam, predvsem na področju vizualizacije, kar se odraža v uporabi visoko razvitih logotipov, napredne grafike in montaže, hitrejšemu tempu oddaj s hitrim menjavanjem novinarskih besedil in več tonskimi izseki, hkrati pa je več pozornosti posvečene tudi samemu izgledu studia in voditeljev (Bignell v Laban 2007, 17). Ker televizijske dnevnoinformativne oddaje zahtevajo močno vizualizacijo in zato manjše število uporabljenih besed, ki govorno pospremi dogajanje na sliki, mora biti sporočilo kratko, jedrnato in takoj razumljivo (Laban 2007a, 22).

Poleg dejstva, da predstavljajo najdražji oglaševalski prostor, so informativne oddaje – kot ugotavljata Perovič in Šipkova (1998, 83) – za večino televizijskih postaj najpomembnejše tudi zato, ker dajejo celotni televizijski postaji odločujoči znak identitete in prepoznavnosti, ki jih že na prvi pogled ločita od sorodnih oddaj na konkurenčnih televizijah.

Ravno stil je tisti, ki omogoča razlikovanje televizijskih informativnih oddaj ene postaje od njenih konkurentov. »S širjenjem in drobljenjem trga ponudnikov televizijskih dnevnoinformativnih oddaj postaja stil vse bolj pomemben element edinstvenosti in prepoznavnosti posamezne televizijske oddaje« (McNair v Laban 2007a, 17).

3.1 Dnevnik

Prvi televizijski Dnevnik v slovenskem jeziku je bil predvajan 15. aprila 1968, brali so ga radijski napovedovalci, od leta 1978 pa so lahko gledalci Dnevnik spremljali iz novega poslopja, v barvni tehniki in z voditelji. V sledečih letih je jezik in način podajanja vsebin postopoma postajal vse bolj sproščen, prvi pravi in na moč gledljivi Dnevnik pa nastajajo od sredine 80. let (Pengov 2003).

Televizijski Dnevnik je danes ena od sedmih dnevnoinformativnih oddaj. Gre za osrednjeinformativno oddajo, ki vsak dan med 19. in 20. uro poroča o vseh najpomembnejših svetovnih in domačih novicah ter dogodkih dneva, ali kakor je zapisano na spletni strani Televizije Slovenija: »Z ogledom Dnevnika ob 19.00 si 365-krat na leto zagotovite učinkovit dnevni pregled dogodkov doma in po svetu oziroma enourni odmerek informacij, ki so jih čez dan zbrali dopisniki in posebni poročevalci iz svetovnih prestolnic, dopisniki iz vse Slovenije ter novinarji uredništev notranjepolitičnih in gospodarskih, zunanjepolitičnih, športnih in kulturnih oddaj« (RTVSLO 2009a).

3.2 24 ur

15. decembra 1995 ob 19.30 uri – ob enakem času kot Dnevnik na Televiziji Slovenija – je POP TV začel predvajati osrednjeinformativno oddajo 24 ur, ki je jeseni 1999 s 47 % deležem v najširši ciljni skupini gledalcev (deset do 75 let) postala najbolj gledana osrednja dnevnoinformativna oddaja v Sloveniji. Prvotno je trajala 20 minut, leta 2003 pa je postala enourna oddaja s stalnimi rubrikami POP In, Vizita in TV klub ter še povečala svojo prednost pred konkurenti (24ur.com 2005b). Na spletni strani televizijske hiše POP TV so o njej zapisali: »S svojim prihodom leta 1995 je naznanila novo obdobje televizijskih informacij v Sloveniji. Nesporno je, da se je slovenski televizijski prostor šele z njenim prihodom odprl pluralizaciji tudi po mednarodnih kriterijih. Z novimi idejami, voditeljskimi pari, dinamičnim pristopom, atraktivno grafično podobo ter razgibanim in pristnim studiem je kmalu zbudila veliko zanimanje pri gledalcih, ki so bili do nedavno vajeni monolitnega medijskega poročanja« (24ur.com 2008).

3.3 Boj za gledanost – Dnevnik in 24 ur

Vogrinc (v Laban 2007a, 11) ugotavlja, da med gledanjem nihče med nami ne dela razlik med javnim in zasebnim ponudnikom, ampak med dobrimi in slabimi oddajami, torej tistimi, ki so nam všeč, in tistimi, ki nam niso. In ravno zato je boj za pozornost vsakega posameznega gledalca ali gledalke ključna razsežnost sodobne televizijske produkcije in je v tem smislu prostor ponudbe za prejemnike televizijskih sporočil enoten. Naraščanje števila televizijskih programov, kot ugotavljajo S. Bašič Hrvat in Milosavljević ter Mc Manus (v Laban 2007, 23), je pripeljalo do velike konkurence in tekmovanja za pozornost, zato je bilo treba poiskati gledalcu všečen način podajanja informacij.

Ravno na tem področju je opazen trend približevanja javne televizije komercialni. Po Brantsu (v Laban 2007a, 25) se to odraža predvsem v spremembi stila in načina upovedovanja novic: uvedba voditeljskih parov, pomenkovanje, voditelji kot zvezdniki, dramaturške tehnike pripovedovanja zgodb v dnevnoinformativnih oddajah in večje vključevanje mnenj ljudi z ulice kot dokaz, da oddaje bolj skrbijo za možnost identifikacije občinstva. Ali kot poudarja Labanova (2007b, 16): »Komerencializacija medijev se ne kaže le v vsebini novic, ampak tudi v njihovi strukturi, (re)prezentaciji, načinu nagovarjanja bralca, gledalca in poslušalca, rabi jezika ter odnosu med besedo in podobo.«

Od prvega televizijskega Dnevnika na Televiziji Slovenija leta 1968 pa do prihoda POP TV decembra 1995 so bile televizijske informativne oddaje javnosti dostopne samo na javni televiziji. Zato prihod komercialne televizije POP TV v slovenski medijski prostor pomeni pomembno prelomnico – in prvo konkurenco. (Laban 2007b, 13–14) Bitko za gledalce je zaznamovalo predvsem premikanje ure začetka in podaljševanje obeh oddaj, spreminjanje scenske in grafične podobe na Televiziji Slovenija ob 35-letnici televizijskega Dnevnika in uvajanje ter ukinjanje voditeljskih parov. Po mnenju Labanove (2007a, 23–24) se je javna televizija spustila v »nerazumljivo tekmovanje za deleže gledanosti s komercialno televizijo, namesto da bi svoj ugled še naprej gradila na poudarjanju in dodanem vzpostavljanju pomembnih temeljnih razlik med obema televizijama.«

Da je pojav komercialne POP TV in oddaje 24 ur prinesel konkurenco javni televiziji, ki se je zato za nekaj časa celo zmedla pri iskanju pravega odziva na njen prihod, ocenjuje tudi Pengov (2003):

Tretji veliki izziv za ustvarjalce Dnevnika v teh 35 letih se je zgodil s prihodom prve prave konkurence na komercialni POP TV. Konkurenca je začela samozavestno, ob 19.30, in z lahkotnejšim pristopom ter vsebinami. To je za kratek čas zmedlo uredništvo Dnevnika v poskus koketiranja s takim prijemom, vendar je hitro prevladalo prepričanje, da si mora gledanost zagotoviti z verodostojnostjo in s spoštovanjem vsega, kar Dnevniku nalaga status javnega medija. Pravi odgovor na prihod konkurence se je zgodil leto pozneje z Odmevi, dnevnoinformativno oddajo, kjer so nosilni dogodki dneva osvetljeni bolj poglobljeno in analitično.

Tekma za gledalce dnevnoinformativnih oddaj pa se je ponovno zaostri aprila 2007, ko je POP TV začel predvajati novo večerno dnevnoinformativno oddajo 24 ur zvečer, ki vsebinsko poglobljeno nadgrajuje 24 ur in naj bi prinesla konkurenco Odmevom.

Še vedno pa najopaznejši boj za gledalce poteka med obema osrednjeinformativnima oddajama – Dnevnikom in 24 ur, kar je razumljivo, saj sta obe umeščeni v t. i. »prime time« ali osrednji televizijski čas in potekata istočasno – od 19h do 20h.

Večjo gledanost skušata obe televiziji pridobiti tudi z grafično-scenskimi prenovami studiev, ki sta ju izvedli v zadnjih letih – ustvarjalci dnevnoinformativnega programa na Televiziji Slovenija so januarja 2007 uvedli novo grafično in scensko podobo Dnevnika, ki je z ukinitvijo rubrik Denar in Magnet spet krajša kot prej. Takrat je direktor Televizije Slovenija, Jože Možina, o spremenjeni podobi Dnevnika in Odmevov za časopis Družina povedal:

Namen javne televizije ni, da bi tekmovala s konkurenco, vendar se borimo za gledalce. Na področju kulture ne tekmuje s konkurenco, ker tudi ona z nami ne, pač pa se bomo močnejše spoprijeli s konkurenco na področju informiranja in razvedrila. Informiranje danes dobiva novo podobo. Nova scena televizijskega Dnevnika in Odmevov je simbolni korak, ki sem si ga zastavil že, ko sem kandidiral za to mesto. Stara podoba Dnevnika je bila slabo sprejeta, upajmo, da bo nova tista dobra

podlaga, da bomo uspeli privabiti več gledalcev in da bomo dali signal kredibilnosti (Ferenc 2007).

Konkurenca je spremenila grafično podobo decembra 2008 – od takrat 24 ur poteka z novega studia, z novo grafiko in v tehnologiji visoke ločljivosti (t. i. High Definition (HD) tehnologiji), ki omogoča kakovostnejšo sliko in zvok.

4 TELEVIZIJSKA KONSTRUKCIJA UČINKA NEPOSREDNOSTI

»Vtis, da so transparenten in takojšen odsev realnosti, morajo novice ustvarjati in imitirati tako z besedilom kot z vizualizacijo. Z interakcijo besedila, studijskim kramljanjem med voditelji in voditeljem z namišljenimi gledalci, posnetki s »kraja dogodka«, grafično vizualizacijo dogodka in grafičnim ubesedovanjem novice učinkujejo, kot da so neposredovan, takojšen, transparenten in objektiviran pogled na realnost« (Luthar 1998, 17).

Neposrednost je občutek, da je tisto, kar človek vidi na televizijskem ekranu, živa in aktualna resničnost, ki se dogaja »točno v tem trenutku« (Bretz in Stasheff v Grabnar 1977, 5). Po Harcupu (2004, 142) gre za eno bistvenih prvin televizijskega diskurza, ki kljub dejstvu, da je visoko reguliran in rutiniziran proces, gledalcu daje občutek, da poroča o stvareh, ki se dogajajo »zdaj«, ne glede na to, da gre pravzaprav za iluzijo neposrednosti. Fiske (1987/2003, 22–23) pri tem poudarja, da gledalčev občutek neposrednosti pri televiziji – za razliko od filma – prinaša tudi prepričanje o odsotnosti uredniških posegov, kar še dodatno pripomore k občutkom resničnosti, transparentnosti in neposrednosti prenosa s kraja dogajanja – da se to, kar v danem trenutku gledamo, dogaja prav zdaj in kamera dogajanje le prenaša. Na ta način je, tako Fiske (1987/2003, 289), prikrit obseg konstruiranja in interpretiranja novice.

V sodobnih informativnih oddajah je poudarjanje zdajšnjosti močno prisotno. Bourdon (v Laban 2007a, 73–74) razlog za pretirano poudarjanje neposrednosti vidi v povečani konkurenci na medijskem trgu in pojavu televizij s 24-urnim informativnim programom. Tudi Mac Gregor (1997, 41,184) nenehno opozarjanje gledalcev, da so priča dogodku, ki se odvija »zdaj«, razlaga s trdim konkurenčnim bojem med televizijami. Pogosto opozarjanje na neposredni prenos zvokov in podob dogodka pa je za gledalca lahko tudi moteče, saj gre za poročanje »v živo v oddaji, ki teče v živo« (Hoskins v Laban 2007a, 76).

4.1 Status resničnosti in neposrednosti v dnevnoinformativnih oddajah

V verjetnostno strukturo poročil je globoko ukoreninjeno, da so bili poročevalci povsod, da bi zbrali novice in neposredno poročali o svojih odkritjih. Dokazi o tem so na primernih mestih

vključeni v scenarij in dajejo vtis, da so novinarji naredili še več, kot je bilo mogoče, da bi bili za občinstvo priče realnosti na samem kraju dogajanja (Hartley 1992/2004, 185).

Televizijsko novinarstvo svoj diskurzivni status resničnosti – za razliko od tiska ali radia – (Mc Nair 1998, 57) ustvarja in imitira z besedilom, zvokom in vizualizacijo, zato televizijske dnevnoinformativne oddaje spadajo med najkompleksnejše oblike novinarskega diskurza (Laban 2007a, 31). Zaradi pomembne vloge, ki jo imata pri konstrukciji vtisa resničnosti in neposrednosti poročanje s terena in atraktivnost ali nazornost posnetka s prizorišča, Labanova (2007a, 34) ti kategoriji dodaja k osnovnim dejavnikom objavnosti vrednosti¹, ki so sicer skupni tisku, radiu in televiziji.

V neposrednem vklopu se iz prizorišča v oddajo javlja tako imenovani »stake-out« reporter oziroma poročevalec, ki v dialogu z voditeljem v studiu ustvarja vtis, da ne nagovarja gledalca neposredno, ampak odgovarja voditelju oddaje, torej predstavniku institucije, ki to neposredovano realnost nato naprej posreduje gledalcu. Ta komunikacija dodatno okrepi vtis objektivnosti in zdajšnjosti novic, saj potrjuje vlogo poročevalca kot reporterja-detektiva, ki je na stalnem »lovu za novicami«, voditelja v studiu pa le kot posrednika med nefiltrirano realnostjo in našim domačim svetom (Luthar 1998, 20–21).

Podobno kot Labanova tudi Lutharjeva (1998, 21) pri tem izpostavlja pomembnost vizualizacije – na primer šolska stavba v ozadju novinarjevega vklopa, ki brez uporabe besed simbolizira spremembe v šolstvu. Vizualna evidenca se mora ujemati z zgodbo, ne z dogodkom, ali drugače: »Važnejša je komunikacija kot informacija in pomembna vizualizacija zgodbe, ne vizualizacija dogodka – realnosti.«

Gledalčev občutek neposrednosti in takojšnjosti, ki poudarja sočasnost oddajanja in sprejemanja sporočil, torej hkratnost dogodka in njegovega upovedovanja, pa je po Labanovi (2007a, 91) v dnevnoinformativnih oddajah pogosto pretirano izkoriščen in zlorabljen. Poleg morebitnega neposrednega vklopa in studijskega intervjuja, ki je včasih tudi posnet, namreč zares v živo poteka le branje voditelja, preostalo pa je večinoma vnaprej posneto in zmontirano, in to na način, da ohranja mit o neposrednosti in neposredovanosti.

¹Johan Galtung in Marie Holmboe Ruge (v Laban 2007a, 34) ločita 12 dejavnikov objavnosti vrednosti, ki so osnova za prepoznavanje objavnosti novic: negativnost, bližina doma, pogostnost, razsežnost, jasnost oziroma enostavnost, predvidljivost, nepričakovanost, kontinuiteta, kompozicija, nanašanje na elitne narode, elitne osebnosti in personifikacija.

Pri tem pa ni zunanja realnost tista, ki določa, kaj bo v informativni oddaji, ampak je ravno nasprotno – oddaje določajo, kaj bo predstavljajo zunanjo golo resničnost in kaj od tega bodo gledalci izvedeli: »Poročanje o aktualnih dogodkih, ta funkcija, ki je najbolj podvržena ideologiji televizijske objektivnosti, ni posredovanje obstoječe realnosti, temveč njena rekreacija, družbeni proces njene reprezentacije. Proces reprezentiranja realnosti pa pomeni tudi kontrolo meja in pomenov družbenega življenja prek konvencij in strategij predstavitve aktualnih novic« (Luthar 1992, 17).

S temi konvencionalnimi postopki dokazovanja resničnosti (Hartley v Luthar 2004, 149), med katere spada tudi poročanje z lica mesta, pa novinarstvo v resnici ne potrjuje, da se je nekaj dejansko zgodilo, temveč le verjetnost diskurzivne vizije, na kateri je upovedovanje utemeljeno in v katero verjamejo tako gledalci kot producenti novic.

Vendar po Hartleyju (v Luthar 2004, 84) take profesionalne prevare niso ponarejanje dogodkov, da bi zapeljali javnost, ampak ravno nasprotno – oblikovane so zato, da bi javnosti pomagale razumeti svet na način, da ga kot celoto osmislijo na strukturni ravni. Del te imitacije pravzaprav nima nič skupnega z zgodbami kot dogodki, temveč s predstavitvijo zgodb kot resničnih. Ideologija avtentičnosti, ki jo domnevno lahko zagotovi le očitavec, pa je veliko močnejša kot dejanska praksa zbiranja novic (Hartley v Luthar 2004, 185).

4.2 Elementi televizijske konstrukcije učinka neposrednosti

Učinek neposrednosti voditelji in novinarji dnevnoinformativnih oddaj dosegajo na različne načine, prav vsem pa je skupno, da pri gledalcu skušajo vzbuditi občutek domačnosti in verodostojnosti ter pritegniti in – še pomembneje – zadržati njegov pogled. Obstajajo trije glavni načini, prek katerih televizijski medij konstruira občutek neposrednosti: neposredni nagovor, raport² in neposredni vklop v oddajo (Laban 2007a, 74–89).

² Slovar slovenskega knjižnega jezika (2005) raport definira kot kratko, ustno uradno poročanje nadrejenemu, zlasti v vojski. »Čeprav se zavedamo, da ima tovrstno televizijsko žargonsko poimenovanje delno vojaški prizvok, ga kljub temu sprejemamo kot ustrezno terminološko rešitev« (Laban 2007a, 77).

4.2.1 Neposredni nagovor

Vizualna oblika neposrednega nagovora – gre za namišljeni očesni stik med gledalcem in voditeljem oddaje ali novinarjem – od gledalca zahteva, da vstopi v namišljeni odnos in ustvari psevdosocialno vez s podobo na zaslonu, s tem pa podobe na nek način definirajo, katero skupino gledalcev televizijski medij v danem trenutku nagovarja – na primer moškega, žensko, pripadnika manjšine ali katero drugo skupino (Kress in Van Leeuwen 1996, 123). Pri tem Lutharjeva (1998, 37) opozarja, da voditeljeva kramljajoča neposrednost ni naključna, ampak strogo konvencionalno kodirana in da je mogoče iz tega, kako je bilo nekaj izrečeno, takoj prepoznati, kaj je bilo rečeno, s kakšnim človekom/vlogo imamo opravka in kakšno dejanje lahko pričakujemo. Bolj kot so novice ali drugi popularni žanri konvencionalno kodirani in predvidljivi, več zaupanja vlivajo gledalcu. Gledalec nastopa kot neviden prisluškovalec, ki stoji za kamero in lahko sliši, vidi in razume vse, saj je resničnost razgaljena pred njim, drobci slike, zvoka in govora pa se združujejo v razumljivo celoto. Ravno vtis, da ima gledalec prek zaslona neposredni dostop do celotnega dogajanja, pa omogoča televizijskemu metadiskurzu, da ostane neopazen (Fiske 1987/2003, 28; Hartley v Laban 2007a, 75). V televizijskem studiu neposredni nagovor voditelja omogoča boben za branje s kamere³ (Laban 2007, 75).

Med najpogostejše oblike neposrednega nagovora po Labanovi (2007a, 73–77) spadajo:

- uporaba časovnega označevalca v govoru voditelja ali novinarja (na primer »pravkar«, »prav zdaj«, »po zadnjih podatkih«, »pravkar in pred + časovno določilo«, raba sedanjega glagolskega časa in drugih časovnih prislovov, ki poudarjajo takojšnjost)
- uporaba grafičnih televizijskih časovnih označevalcev neposrednosti (na primer napis »v živo« v kotu televizijskega zaslona)
- posebljeni pozdravni in poslovilni nagovor voditelja na začetku in koncu oddaje (na primer »Na svidenje in lep večer še naprej«)
- poudarjanje verodostojnosti, povezanosti s svetom in neposrednosti (na primer s prisotnostjo prenosnih računalnikov, pogledi v pripravljene liste z natisnjenimi

³ TelePrompTer je naprava, pritrjena pred objektiv kamere, tako da govorec bere svoje besedilo z odsevne plošče pred objektivom (Davis v Laban 2007a, 75).

besedili, pisalo kot simbol aktivne pripravljenosti na morebitne spremembe in dopolnitve).

4.2.2 Raport

»Raport na kraju dogodka nakazuje, da je (bil) novinar dejansko tam in da so informacije, ki jih posreduje gledalcu, resnične, saj jim je (bil) priča; zato se v televizijskem novinarstvu uporablja predvsem za potrjevanje verodostojnosti novinarskega besedila ter identifikacijo in poosebljanje novinarja« (Laban 2007a, 77–78).

Glede na prevladujoče funkcije, vsebinske značilnosti in umeščenost v novinarsko besedilo po Labanovi (2007a, 79–86) ločimo naslednje tipe televizijskih raportov, ki se sicer v praksi pogosto pojavljajo kot združene kombinacije:

- Informativni raport s prizorišča dogodka
- Raport kot vsebinski premik
- Raport kot most med časovnimi ali prostorskimi okviri
- Raport kot komentar
- Raport kot povzemanje in izpostavljanje ključne informacije
- Zaključni raport kot napoved nadaljnjih korakov in prihodnjih dogodkov
- Raport o manjkajočih podatkih in/ali mnenjih
- Raport kot povzetek izjav virov informacij
- Zaključni raport kot predstavitev dodatnih informacij
- Zaključni raport kot nerazrešena zgodba
- Osebni raport kot personifikacija novinarja
- Premični raport.

Hartley (v Luthar 2004, 185) opozarja, da niti poročevalci niti njihove teme niso vedno tam, kjer se zdi, da so. Tako raport pred stavbo še ne pomeni, da je bil reporter dejansko »na kraju samem«, vendar pa označuje, kot da je bil tam, sam dogodek, vreden unovičenja, pa se domnevno odvija za njegovim hrbtom, medtem ko mi gledamo v ekran. Tako lahko novinar v raportu stoji pred lokacijo, s katere poroča, ali pred krajem, ki služi kot metonimični nadomestek za dogajanje, o katerem poroča (Luthar 1998, 20). Zato okolje raporta vedno

potencialno prinaša dodaten pomen temi, ki jo novinarsko besedilo upoveduje (Butler 2002, 103). Tu pa je še časovna dilema – čeprav v televizijskem raportu gledalci na zaslonu vidijo in slišijo novinarja, kot da jih neposredno nagovarja, gre v resnici za posnetek novinarja, ki govori v kamero, in je bil lahko narejen tudi več ur po samem dogodku (Laban 2007a, 77).

4.2.3 Neposredni vklop

Neposredni vklop ali poročanje v živo običajno sledi televizijskemu besedilu o dogodku, ki je pripravljeno vnaprej in zato ne vsebuje najnovejših informacij. Te nato v vklopu doda novinar, prav tako pa lahko med ali ob koncu vklopa napove poročilo ali tonske izjave, ki jih je posnel ali zmontiral vnaprej (Rutar 2008, 34).

Vizionarji na področju tehnike so o možnosti poročanja v živo prvič razpravljali leta 1939, ko je bila televizija formalno predstavljena javnosti na svetovnem sejmu v New Yorku (Tuggle in Huffman 2001). Danes, 70 let kasneje, je razvoj tehnologije radikalno spremenil način posredovanja televizijskih novic po vsem svetu. (MacGregor 1997, 2) Ena od posledic razvoja je cenejša in poenostavljena tehnologija, potrebna za poročanje v živo. Tako je za vklop v živo dovolj že dostavno vozilo, opremljeno z mikrovalovnim TV-oddajnikom, ki pošilja ton in sliko v ravni liniji direktno ali prek odbojev do televizijske postaje ali oddajnega stolpa (Perovič in Šipek 1998, 163).

Po Labanovi (2007a, 90–92) ločimo naslednje tipe neposrednih vklopov:

- Neposredni vklop novinarja
- Neposredni vklop novinarja, vizualiziran z gibljivo sliko ali grafičnimi podobami
- Neposredni vklop novinarja s sogovornikom
- Neposredni vklop novinarja s posnetim gradivom
- Neposredni vklop novinarja z voditeljem oddaje.

Med neposredne vklope uvrščamo tudi telefonski vklop. Gre za posebno obliko neposrednega vklopa v dnevnoinformativno oddajo v primerih, ko se novinar javlja v živo iz tujine in satelitske povezave niso mogoče ali so predrage (Laban 2007a, 91).

Danes je, kot poudarja Labanova (2007a, 87), primarni cilj sodobne televizije čim prej se pojaviti na kraju dogodka, četudi brez konkretnih in aktualnih informacij, in čim pogosteje izkoristiti drago DSGN tehnologijo⁴, saj lahko le na ta način televizijske hiše upravičijo njen nakup. Televizijske hiše torej poročanja v živo ne uporabljajo le ob nepredvidljivih dogodkih in takšnih, ki v času oddaje še trajajo, zato se zastavlja vprašanje o vplivu poročanja v živo na samo vsebino novic.

V praksi so mnenja deljena – nekateri direktorji svetovnih televizijskih hiš opozarjajo, da možnost poročanja v živo na vsebino novic vpliva negativno (Smith v Tuggle in Huffman 2001, 1), drugi pravijo, da ni tehnologija tista, ki določa, kaj bo objavljeno, ampak so na prvem mestu še vedno novinarski kriteriji objavnosti vrednosti, čeprav istočasno priznavajo, da možnost poročanja v živo vendarle nekoliko vpliva na izbor objavljenih vsebin (Cleland in Ostroff v Tuggle in Huffman 2001,1).

Max Hasting (v MacGregor, 1997, 10), britanski novinar, urednik in avtor, opozarja, da je največja nevarnost, s katero se sooča sodobna televizija pri poročanju v živo, ravno možnost, da tehnologija »preprosto prevzame nadzor nad vsebino« – ko gledalci v danem trenutku sicer spremljajo neko dogajanje v živo, istočasno pa so prikrajšani temeljite vsebinske razlage tega dogajanja, s katero bi jim novinar pomagal osmisлити bistvo dogodka na ekranu. Zanj namreč preprosto zmanjka časa, saj »slika potuje mnogo hitreje, kot jo še tako briljanten novinar uspe smiselno interpretirati« (Hasting v MacGregor, 1997, 10). Posledično pa lahko dobijo gledalci o nekem dogodku popolnoma napačno predstavo.

Čeprav neposredno upovedovanje dogodka na principu izjav očitca krepi videz resničnosti in verodostojnosti novinarskega diskurza (Van Dijk 1988, 86) in tovrstni prijemi prispevajo k bolj razburljivi televiziji, se po drugi strani zdi, da ravno razvoj tehnologije, tudi poročanja v živo, ogroža poglobljenost in točnost posredovanih informacij. Temu botruje ugotovitev MacGregorja (1997, 102), da se je danes glavni poudarek prenesel z zbiranja informacij na njihovo predstavitev, ali drugače »z inputa na output«. »Poročati v živo, na pravem mestu, ob pravem času in omogočati gledalcem neposredno spremljati domnevno zgodovinske dogodke še ne pomeni garancije točnosti ali pravilnega razumevanja,« poudarja MacGregor (1997, 12).

⁴ Sodobna tehnologija DSN (ang. Digital satellite news gathering) omogoča satelitski prenos digitalnih televizijskih vizualnih podob in zvoka s tako rekoč kateregakoli kraja na svetu (Laban 2007a, 87).

Labanova (2007b, 107) opozarja, da pri neposrednih vklopih v dnevnoinformativno oddajo nikakor ne moremo govoriti o kakovostnem novinarskem preiskovanju ozadja ter iskanju in preverjanju podatkov o dogodku pred njegovim upovedovanjem. Kot primer navaja neposredni vklop v dnevnoinformativno oddajo, v katerem novinar odgovarja na voditeljeva vprašanja o najnovjšem dogajanju na prizorišču dogodka. Po njenem mnenju (Laban 2007b, 107) gre v takšnih primerih za zvijačo, ki pri gledalcu pusti vtis, da gleda dogodke, ki se dogajajo v trenutku vklopa, čeprav bi novinar lahko vse pomembne informacije vključil v že vnaprej pripravljeno besedilo.

Tu pa je še dilema, kdo o dogajanju ve več – novinar na kraju dogodka, na primer pred policijsko oviro, mimo katere ne more, in razpolaga le z mobilnim telefonom, ali voditelj v studiu, ki prek raznovrstnih virov in medijev pridobiva najnovejše informacije. Mac Gregor (1997, 19) ugotavlja, da je kljub vsem obljubam o poročanju v živo televizijski informativni program vseeno v prvi vrsti studijski medij.

5 METODOLOGIJA

V empiričnem delu diplomskega dela bomo s kvantitativno in kvalitativno raziskovalno metodo – primerjalno analizo osrednjeinformativnih oddaj Dnevnik na javni Televiziji Slovenija in 24 ur na komercialni televiziji POP TV – proučili rabo dveh načinov konstrukcije učinka neposrednosti. V časovnem obdobju enega meseca smo spremljali in sistematično proučevali raporte in neposredne vklope kot sestavne dele novinarskih besedil⁵ obeh osrednjeinformativnih oddaj⁶ – Dnevnika in 24 ur. Vzorec analize obsega 60 oddaj od sobote, 1. 9., do nedelje, 30. 9. 2007, v katerih smo proučili 159 raportov in podrobneje 43 neposrednih vklopov.

S kvantitativno raziskovalno metodo bomo proučili pojavnost raportov in neposrednih vklopov, s kvalitativno metodo pa analizirali upravičenost rabe posameznih neposrednih vklopov v obeh oddajah.

Iz analize bodo izključene posamezne dnevne rubrike, ki sicer vsebinsko spadajo v oddaji, vendar ne bodo predmet naše analize. V Dnevniku so to Šport, Vreme in Utrip oziroma Zrcalo tedna, v 24 ur pa Vreme, Pop In, TV Klub in Vizita. Prav tako bodo iz analize izključeni neposredni telefonski vklopi, gre namreč za posebno obliko neposrednega vklopa, ki zaradi odsotnosti satelitske povezave in s tem grafično-vizualnega vidika vklopa za našo analizo niso ustrezni.

S sistematičnim spremljanjem obeh oddaj bomo preverili in analizirali naslednji temeljni tezi:

1. Usmerjenost komercialne televizijske postaje POP TV k čim večji gledanosti se odraža tudi v rabi elementov neposrednega nagovora, konkretno v številu raportov in neposrednih vklopov. Na komercialni televiziji je v osrednjeinformativni oddaji 24 ur raportov in neposrednih vklopov v enomesečnem obdobju več kot v enakem obdobju na javni televiziji oziroma v osrednjem Dnevniku.

⁵ Fairclough (1995, 96–97) novinarsko besedilo razlaga kot jezikovno tvorbo diskurzivnih procesov v pomenskem ozadju teksta, podobno ugotavlja Labanova (2007a, 15), zato bomo tudi v naši analizi ta izraz uporabljali za prepise govornih besed na televiziji.

⁶ Pri primerjavi konstrukcije novinarskih besedil – rabe raportov in vklopov v obeh oddajah – je treba opozoriti, da se na Televiziji Slovenija poleg osrednjega Dnevnika vsebina dnevnega dogajanja porazdeli še v večerne Odmeve, na komercialni televiziji POP TV pa v večerno oddajo 24 ur zvečer.

2. Na komercialni televizijski postaji POP TV neposredne vklope pogosteje kot na javni televiziji uporabljajo tudi takrat, ko zanje v dani situaciji – po zastavljenih kriterijih – ni neposredne potrebe, torej niso nujni, oziroma je poglobitni cilj njihove uporabe z atraktivnim pristopom povečati gledanost informativne oddaje.

Ali je posamezen vklop v dani situaciji upravičen, bomo presojali na osnovi vnaprej zastavljenih kriterijev. Neposredni vklop je upravičen, ko so izpolnjeni naslednji pogoji:

ČAS – določen dogodek, o katerem novinar ali voditelj poroča, poteka v času predvajanja informativne oddaje, ali pa je med samim dogodkom in oddajo premalo časa za oblikovanje vnaprej pripravljenega novinarskega besedila oziroma prispevka.

PROSTOR IN VIZUALIZACIJA – obstaja nedvoumna vsebinska povezava med prostorom oziroma ozadjem, kjer je opravljen vklop, in vsebino vklopa.

DODATNI VSEBINSKI Poudarek – gre za kombinacijo več elementov – čas, ključni novi podatki, informativna slika – predvsem pa dodatni vsebinski poudarek. To pomeni, da je vsebina tako pomembna, da je novinar na samem kraju dogodka, v nasprotnem primeru, če novinarja na določenem mestu ne bi bilo in bi informacijo podal v obliki vnaprej pripravljenega novinarskega besedila, bi bil celotni (informativni in vizualni) izplen za gledalca manjši. S tem poda novinar vsebini, ki jo posreduje, dodaten pomen in verodostojnost.

6 POJAVNOST RAPORTOV V DNEVNIKU IN 24 UR

V analiziranem obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007 je bilo v novinarskih prispevkih v oddajah Dnevnik na Televiziji Slovenija in 24 ur na POP TV skupno objavljenih 159 raportov, od tega 50 v oddaji 24 ur in 109 v televizijskem Dnevniku (Glej Tabelo 6.1.).

Tabela 6.1: Število raportov v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007

DATUM	TVD ⁷	24 UR
1. 9. 2007	3	1
2. 9. 2007	2	1
3. 9. 2007	5	2
4. 9. 2007	2	3
5. 9. 2007	2	2
6. 9. 2007	3	1
7. 9. 2007	5	x
8. 9. 2007	2	x
9. 9. 2007	5	1
10. 9. 2007	2	4
11. 9. 2007	4	2
12. 9. 2007	6	5
13. 9. 2007	2	1
14. 9. 2007	4	3
15. 9. 2007	4	1
16. 9. 2007	1	2
17. 9. 2007	4	3
18. 9. 2007	6	2
19. 9. 2007	4	4
20. 9. 2007	5	x
21. 9. 2007	4	x
22. 9. 2007	1	1
23. 9. 2007	2	2
24. 9. 2007	4	3
25. 9. 2007	6	x
26. 9. 2007	4	1
27. 9. 2007	6	3
28. 9. 2007	3	1
29. 9. 2007	3	1
30. 9. 2007	5	x
SKUPAJ (št. raportov)	109	50

⁷ Z oznako TVD pri navajanju posameznih primerov označujemo osrednjeinformativno oddajo Dnevnik.

V 24 ur je bilo v analiziranem mesecu objavljenih približno enkrat manj oziroma 59 raportov manj kot v Dnevniku. S tem tistega dela teze, v katerem smo predpostavili, da bo v oddaji 24 ur tudi zaradi usmerjenosti POP TV k čim večji gledanosti objavljenih več raportov kakor v Dnevniku, ne moremo potrditi oziroma je rezultat ravno nasproten.

Razlogov za to je več. V največji meri rezultat pripisujemo statusu televizij in iz njega izhajajočih zakonskih obveznosti do javnosti. Da Televizija Slovenija po 4. členu Zakona o Radioteleviziji Slovenija (2005) kot javni servis slovenskih državljanov, manjšin in narodnih skupnosti izpolnjuje poklicna merila ter programske in etične standarde, določene v 5. členu Zakona o Radioteleviziji Slovenija, je ključnega pomena razvita dopisniška mreža v Sloveniji in tujini. To kaže tudi zapis na spletni strani televizijskega Dnevnika, da si gledalci z ogledom Dnevnika zagotovijo učinkovit dnevni odmerek informacij, *»ki so jih čez dan zbrali dopisniki in posebni poročevalci iz svetovnih prestolnic, dopisniki iz vse Slovenije ter novinarji uredništva notranjepolitičnih in gospodarskih, zunanjepolitičnih, športnih in kulturnih oddaj«* (RTVSLO 2009a).

Da gre razlog v številu objavljenih raportov iskati v obsežnosti dopisniške mreže, dokazuje podatek, da so v Dnevniku v analiziranem obdobju slabo tretjino, točneje 30 od 109 objavljenih raportov posneli ravno dopisniki iz tujine, medtem ko v 24 ur v tem obdobju ni bil objavljen niti en raport iz tujih dopisništev (Glej Tabelo 6.2.).

Tabela 6.2: Število raportov dopisnikov iz tujine v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007

1. 9. – 30. 9. 2007	Tujina
TVD	30
24 UR	x

V največji meri torej rezultat analize pripisujemo bolj razvejani in organizacijsko obširnejši dopisniški mreži Televizije Slovenija⁸, prav tako pa ne moremo mimo dejstva, da Televizija Slovenija v primerjavi s POP TV tudi širše gledano razpolaga s številčno obsežnejšim

⁸ Radiotelevizija Slovenija ima 12 domačih in 10 tujih dopisništev, v katerih 29 domačih in tujih dopisnikov pripravlja novinarska besedila za dnevnoinformativne oddaje (RTVSLO 2009b; RTVSLO 2008). POP TV ima okoli osem domačih in štiri stalne dopisnike v tujini, skupno okoli 12 dopisnikov, kar pomeni več kot dvakrat manj kot Televizija Slovenija (Dopisniki 24 ur 2009).

novinarskim kolektivom, tudi domačih dopisništev, ki vsakodnevno ustvarja informativni program, zato več raportov na Televiziji Slovenija pripisujemo tudi temu.

Pomemben razlog za pridobljeni rezultat pa je tudi neposredni konkurenčni boj Dnevnika in 24 ur, ki, kot ugotavlja Labanova (2007a, 23) poteka praktično od začetka obstoja televizijskega programa POP TV. V občutno večjem številu raportov na Televiziji Slovenija se da posredno razbrati trend približevanja javne televizije načinu delovanja komercialne – z bolj poudarjeno vizualizacijo, personifikacijo novinarja in na ta način večjo prepoznavnostjo osrednjeinformativne oddaje, s tem pa posledično boljšim izhodiščem v tekmovanju za gledanost oddaje. Med gledanjem oddaj namreč nihče med nami ne razlikuje med javnim in zasebnim ponudnikom, ampak med dobrimi in slabimi oddajami ali drugače – med tistimi, ki so nam všeč, in tistimi, ki nam niso (Vogrinc v Laban 2007a, 11). Na tem mestu dodajamo – med tistimi, ki na nas naredijo vtis in si jih zapomnimo, in tistimi, ki si jih ne. Govorimo torej o reprezentaciji, obliki nagovarjanja bralca, gledalca in poslušalca, (ne)uporabi jezika ter o odnosu med besedo in podobo. Po Boyd-Barretu (v Laban 2007a, 25) tudi na našete načine – torej ne le s samim izborom vsebine – prihaja do komercializacije medijev.

7 POJAVNOST NEPOSREDNIH VKLOPOV V DNEVNIKU IN 24 UR

V analiziranem obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007 je bilo v novinarskih prispevkih v oddajah Dnevnik na Televiziji Slovenija in 24 ur na POP TV skupno objavljenih 43 neposrednih vklopov, od tega 18 v Dnevniku in 25 v oddaji 24 ur (Glej Tabela 7.1.).

Tabela 7.1: Število neposrednih vklopov v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007

DATUM	TVD	24 UR
1. 9. 2007	x	x
2. 9. 2007	x	x
3. 9. 2007	1	1
4. 9. 2007	3	2
5. 9. 2007	x	x
6. 9. 2007	x	1
7. 9. 2007	1	x
8. 9. 2007	x	x
9. 9. 2007	1	x
10. 9. 2007	2	2
11. 9. 2007	1	1
12. 9. 2007	x	1
13. 9. 2007	1	x
14. 9. 2007	x	1
15. 9. 2007	x	x
16. 9. 2007	x	x
17. 9. 2007	x	x
18. 9. 2007	1	3
19. 9. 2007	1	1
20. 9. 2007	1	1
21. 9. 2007	1	1
22. 9. 2007	x	1
23. 9. 2007	x	1
24. 9. 2007	x	x
25. 9. 2007	x	2
26. 9. 2007	2	3
27. 9. 2007	2	2
28. 9. 2007	x	x
29. 9. 2007	x	1
30. 9. 2007	x	x
SKUPAJ (št. vklopov)	18	25

V 24 ur je bilo objavljenih sedem oziroma za okoli tretjino več neposrednih vklopov kot v Dnevniku. S tem potrjujemo del teze, v katerem smo predpostavili, da se usmerjenost komercialne POP TV k čim večji gledanosti kaže tudi v večjem številu neposrednih vklopov kot na Televiziji Slovenija, čeprav o izraziti razliki v njihovem številu med oddajama ne moremo govoriti.

24 ur oziroma POP TV bolj kot Dnevnik oziroma Televizija Slovenija sledi primarnemu cilju sodobnih televizij – čim prej se pojaviti na kraju dogodka ter čim pogosteje izkoristiti drago satelitsko tehnologijo in s tem upravičiti njen nakup (Laban 2007a, 87). Kot ugotavljata Tuggle in S. Huffman (2001, 7), neposredni vklopi prav gotovo začinijo dnevnoinformativno oddajo in vplivajo na njen tempo, izgled ter energijo, zato pogosto ravno ti razlogi – z željo po večji gledanosti – prevladajo nad utemeljenimi novinarskimi argumenti za vklop. Pridobljeni rezultat – večje število objavljenih vklopov v 24 ur – razlagamo s statusom analiziranih oddaj in televizijskih postaj – javni in komercialni televiziji in dejstvom, da gledanost predstavlja glavni cilj komercialnih televizijskih postaj, kamor spada POP TV, saj se z njo meri uspešnost oddaje oziroma celotne televizijske postaje. To potrjuje tudi zapis na spletni strani POP TV o uspešnosti 24 ur: »Najboljši pokazatelj kakovosti in načina podajanja informacij so rezultati gledanosti, ki kažejo, da gledalci spremljajo tisto, kar jim je enostavno bolj všeč« (24ur.com 2008).

Sicer se proučevanju rezultatov, kaj iz vidika vsebine pomenijo posamezni vklopi v obeh analiziranih oddajah – torej ali gre v objavljenih primerih za ključne nove informacije in s tem upravičene vklope ali zgolj sredstvo, način za večanje gledanosti – podrobneje posvečamo v sledečih poglavjih.

7.1 Konstrukcija učinka neposrednosti pri neposrednih vklopih v Dnevnik in 24 ur

V tem poglavju bomo na kratko predstavili najpogostejše elemente, ki v neposrednih vklopih v analiziranem obdobju v Dnevniku in 24 ur konstruirajo učinek neposrednosti. Skupna značilnost neposrednih vklopov v obeh oddajah je prepletanje grafičnih, vizualnih in jezikovnih elementov, ki v končni posledici oblikujejo celostni vtis neposrednosti – ne le, da dogodek, ki ga gledalci spremljajo prek televizijskih ekranov, poteka v živo, ampak predvsem da gre za posredovanje novih in pomembnih informacij – takšnih, da so vredne javljanja v

živo, in sicer tudi v primerih, ko za to ni upravičene potrebe, torej dejavnikov objavnosti vrednosti oziroma novinarskega »opravičila«, kot pravita Tuggle in S. Huffman (2001, 4–6). Gre torej za elemente, ki še dodatno podkrepijo morda le navidezno pomembnost teme, ki je gledalcem posredovana v živo. V televizijskih novinarskih besedilih je namreč, kot ugotavlja Lutharjeva (2002, 299), televizijska forma – vizualna ikonografija, retorika in struktura teksta – prav tako pomembna kot sama vsebina, saj se pomen teksta konstituira v medsebojnem odnosu teh elementov.

7.1.1 Grafična in slikovna konstrukcija učinka neposrednosti

V analiziranem obdobju je za neposredne vklope v Dnevnik in 24 ur značilna uporaba specifične grafike, katere namen je z ustaljeno formo, prepoznavnostjo in predvidljivostjo gledalca opozoriti na javljanje v živo, torej pritegniti njegovo pozornost, ga v čim krajšem času čimbolj informirati in obdržati njegovo pozornost. Seveda je pri tem zaporedje rabe grafičnih elementov v analiziranih oddajah odvisno od vsebine posameznega vklopa – na primer ali se novinar v oddajo javlja s sogovornikom, ali gre za pogovor novinarja z voditeljem v studiu, ali za katero od drugih oblik – načrtovane dolžine vklopa, količine razpoložljivega vizualno-slikovnega materiala in drugih dejavnikov.

Kljub specifičnim značilnostim posameznega vklopa pa vseeno lahko prepoznamo osnovne elemente, ki so skupni vsem analiziranim vklopom na obeh televizijah. Ob studijski napovedi vsebine vklopa se na televizijskem ekranu pojavi dvojni grafični okvir⁹, ki z razdelitvijo zaslona gledalcem omogoča, da na levi strani spremljajo voditelja v studiu, na desni strani pa prizorišče vklopa z novinarjem, ki se javlja v oddajo.¹⁰ Gre za neke vrste umestitev in premestitev dogajanja, ki gledalcu omogoča, da lažje miselno »preklopi« med studiem in prizoriščem vklopa oziroma poveže vsebino s samim prizoriščem. Ali, kot ugotavlja Lury (v Laban 2007a, 89), tovrsten »most med podobami« omogoča neprekinjenost toka dnevnoinformativne oddaje, povezuje in hkrati ločuje resnični prostor voditelja v studiu in virtualni prostor novinarja na terenu ter omogoča jasen verbalni prehod od voditelja k novinarju. Po ugotovitvah Zetlla (v Luthar 1998, 25) pa ima delitev televizijskega ekrana na

⁹ Dvojni grafični okvir je sestavljen iz dveh posnetkov, ločenih z okvirjem. Najpogosteje se uporablja pri upovedovanju neposrednih vklopov v oddajo, ko je v enem okvirju slika voditelja v studiu, v drugem pa novinar na prizorišču vklopa (Laban 2007a, 57).

¹⁰ V neposrednih vklopih v 24 ur je vsebina grafičnih okvirjev pogosto tudi obratna – v levem okvirju je novinar in prizorišče vklopa, v desnem pa voditelj v studiu.

dva dela – prostor 1. reda z voditeljem in 2. reda z reporterjem – še eno funkcijo, na ta način namreč postane prostor z voditeljem bolj realističen in prepričljiv. Lutharjeva (1998, 26) pri tem ugotavlja, da večja kot je frekvenca komunikacije med voditeljem in tistimi v prostoru 2. reda (pri neposrednih vklopih so to reporterji oziroma poročevalci) in pogostejša kot je fragmentacija prostora v novicah nasploh, bolj vizualna podoba novic prispeva k resničnosti ne samo voditelja, ampak tudi avtoriteti oddaje in medijske institucije nasploh.

Med kratkim pozdravnim dialogom med voditeljem in novinarjem, v katerem voditelj identificira novinarja in prizorišče vklopa, mu zastavi prvo vprašanje in na ta način preda besedo, se v televizijskem Dnevniku v desni polovici zaslona lahko izpiše podpis novinarja,¹¹ neposredno pod obema grafičnima okvirjema pa se izpiše oranžno poudarjena tema vklopa (na primer *Koalicija o pokrajinah*, TVD, 3. 9. 2007). Na ta način je gledalec dodatno in predvsem hitro informiran o vsebini javljanja v živo. Izpis teme se lahko med samim vklopom večkrat ponovi, v odvisnosti od konkretne situacije oziroma same vsebine in strukture vklopa. V 24 ur se tema za razliko od Dnevnika izpiše na vrhu ekrana na sredini in se prav tako lahko večkrat ponovi.

Vsakič, ko se v 24 ur novinar med javljanjem pogovarja z voditeljem v studiu, se pod polovico okvirja s podobo voditelja izpiše napis »Studio 24 ur«, pod drugo polovico pa se pod podobo novinarja, ki se javlja iz določenega prizorišča, izpiše mesto vklopa, na primer »Ljubljana«, ter identifikacijski napis z novinarjevim imenom in priimkom. Prav tako se na enakem mestu poleg novinarjevega imena in priimka občasno pojavi napis »V živo« – na ta način je gledalec še dodatno opozorjen, da gre za neposredno javljanje, ki poteka v danem trenutku iz lokacije izven studia. Po Labanovi (2007a, 89) je napis »V živo« tako imenovani televizijski označevalec neposrednosti, ki pa ga v Dnevniku nismo zasledili. Prav tako pod dvojnimi grafičnimi okvirjem na začetku neposrednega vklopa – z izjemo teme v Dnevniku – ni dodatnih napisov, ki bi identificirali studio in prizorišče vklopa.

Dvojni okvir se pogosto pojavlja tudi med vklopom, in sicer v odvisnosti od vsebine vklopa. Tako na primer novinar v enem okvirju razlaga o posledicah katastrofalnih poplav, gledalec pa v drugem, torej drugi polovici ekrana, opazuje zmontirane vizualne podobe oziroma vnaprej pripravljene posnetke dogajanja, ki se spreminjajo skladno z vsebino, z namenom čim

¹¹ Sicer identifikacija novinarja v Dnevniku lahko sledi tudi kasneje, ko čez celoten televizijski ekran gledamo le podobo novinarja.

večje informativnosti in nazornosti posredovanih podatkov in dogajanja. Kot ugotavlja Labanova (2007b, 77), gre v teh primerih za zlorabo in izkoriščanje gledalčevega občutka neposrednosti, v smislu – če so v uredništvu imeli čas za montažo vizualnih podob, potem informacije, ki jo novinar gledalcem posreduje kot »pravkar pridobljeno«, niso mogli izvedeti »pravkar«, gre torej za časovno neujemanje novinarjevih besed s prikazanimi vizualnimi podobami, ki prav tako ne morejo prikazovati trenutnega dogajanja.

Prav tako se z dvojnimi grafičnimi okvirjem vklopi na obeh televizijah tudi končajo, gre za neke vrste premik dogajanja nazaj v studio ob zaključku javljanja, ki se konča z novinarjevim »odzdravom«, ko vrne besedo voditelju v studio. Tovrstna grafična struktura še bolj poudari kredibilnost v smislu ažurnosti in nevmešavanja uredniške politike oziroma kakršnihkoli posegov v poročanje, saj še dodatno okrepi vtis neposrednosti oziroma neprekinjenosti pri podajanju domnevno najbolj svežih informacij.

Novinarji si v obeh oddajah občasno pomagajo z vsebinskimi opornimi točkami, ki jih imajo zapisane v mapi, ki jo držijo v rokah. V 24 ur opažamo več tovrstnih primerov. Sicer gre za logično pomagalo, ki novinarju omogoča lažjo orientacijo med podatki, ki jih je že predstavil in tistimi, ki jih še želi vključiti v vklop, vseeno pa se v nekaterih primerih v 24 ur zdi, da gre za nekoliko umeten konstrukt s ciljem ustvariti bolj dramatično vzdušje in okrepiti vtis ažurnosti poročanja.

V primerjavi z Dnevnikom 24 ur v svojih vklopih uporablja bolj dinamično grafikacijo, ki se med samim vklopom večkrat spremeni. POP TV namreč uporablja digitalno grafiko, ki omogoča pestrejšje kombinacije delitve grafičnega okvira, vizualnih podob in prikaza podatkov. V 24 ur smo zasledili primer, ko se za lažje razumevanje teme referendumsko vprašanje med vklopom izpiše na ekranu, medtem ko v Dnevniku tovrstnih primerov nismo zasledili. Na Televiziji Slovenija je v analiziranih vklopih grafika enostavnejša in manj dinamična, pogosteje kot na POP TV pa je med samim vklopom prisotna uporaba bližnjega kadra, ko je podoba novinarja prikazana na celotnem zaslonu.

7.1.2 Jezikovna konstrukcija učinka neposrednosti

Za lažje celostno razumevanje konstrukcije učinka neposrednosti v neposrednih vklopih na kratko predstavljamo najpogostejše načine jezikovne konstrukcije neposrednosti v analiziranem obdobju.

V Dnevniku in 24 ur so voditelji v studiu in novinarji na prizoriščih javljanj neposrednost poudarjali z rabo podobnih, pogosto tudi istih jezikovnih sredstev. V obeh oddajah jezikovna sredstva za poudarjanje takojšnjosti uporabljata:

1. Voditelj oddaje v studijski napovedi neposrednega vklopa:

- **uporaba sedanjega glagolskega časa:** »*Poslanci v državnem zboru že ves dan razpravljajo...*« (TVD, 11. 9. 2007). »*Parlamentarni odbor za kulturo, šolstvo in šport že od desetih obravnava noveli zakona...*« (TVD, 13. 9. 2007). »*No, dogajanje spremlja Tomaz Bračko...*« (24 ur, 4.9.2007). »*No, o kandidatu za ministra za visoko šolstvo pa se, kot rečeno, pravkar odločajo...*« (24 ur, 10. 9. 2007).
- **pred + časovno določilo in časovni prislov pravkar:** »*Člani izvršilnega odbora stranke so pravkar začeli razpravljati...*« (TVD, 10. 9. 2007). »*Pred nekaj minutami se je, kot rečeno, sestal...*« (24 ur, 10. 9. 2007). »*Poslanci komisije za nadzor tajnih služb pravkar razpravljajo...*« (24 ur, 18. 9. 2007).
- **časovni prislov (prav) zdaj + sedanji glagolski čas:** »*V izvršilnem odboru SLS prav zdaj razpravljajo o tem...*« (TVD, 4. 9. 2007). »*O čem poslanci razpravljajo zdaj, pa sprašujem...*« (TVD, 13. 9. 2007). »*No, v DZ je zdaj tudi Suzana Lovec...*« (24 ur, 11.9.2007). »*No, v Cerknem, kjer se je povodenj razbesnela okoli ene ure, je zdaj kolega...*« (24 ur, 18. 9. 2007).

2. Novinar med samim vklopom:

- **različni časovni prislovi v navezavi na sedanji čas:** »*Poslanci se do tega trenutka še niso vrnili v parlament, tako da žal odgovora na to vprašanje še ne moremo dati...*« (TVD, 4. 9. 2007). »*No, zdaj so s pisarne bivšega predsednika že sporočili...*« (24 ur, 25. 9. 2007). »*Pozno popoldne pa smo izvedeli tudi...*« (24 ur, 10. 9. 2007).
- **pred + časovno določilo in časovni prislov pravkar:** »*Smo pa tik pred oddajo posneli izjavo...*« (TVD, 10. 9. 2007). »*Sicer pa smo pravkar izvedeli, da naj bi zemeljski plaz grozil...*« (TVD, 26. 9. 2007) »*Za konec naj še povem še to, da smo pred nekaj trenutki uspeli po telefonu govoriti tudi z...*« (24 ur, 27.9.2007).

»Kuclerjeva je tudi sama pred nekaj minutami tu pred sedežem stranke povedala...« (24 ur, 10. 9. 2007).

3. Novinar ob zaključku neposrednega vklopa:

- **različni časovni prislovi glede na sedanji čas:** *»Toliko torej za zdaj iz državnega zbora« (TVD, 26. 9. 2007). »Toliko za zdaj in lep pozdrav v studio« (TVD, 27. 9. 2007). »Toliko zaenkrat iz Brda pri Kranju« (24 ur, 19. 9. 2007).*

4. Novinar ob zaključku neposrednega vklopa v obliki najave¹² naslednje informativne oddaje:

Na ta način novinar gledalce povabi k nadaljnjemu spremljanju programa njihove televizijske postaje, ko bodo ponovno posredovali domnevno najnovejše podatke o določenem dogajanju:

- *»Več bomo iz Železnikov poročali v naslednji informativni oddaji« (TVD, 18. 9. 2007). »O drugi kandidatki glasujejo pravkar, tako da bomo o tem, ali in s kolikimi glasovi je bila potrjena, lahko poročali v Odmevih« (TVD, 11. 9. 2007). »Seveda pa bomo o tem, kaj so poslanci odkrili na SOVI, poročali v Odmevih« (TVD, 4. 9. 2007). »Morda bomo kaj novega izvedeli v naslednjih urah, vsekakor pa kaj do večerne oddaje 24 ur zvečer, torej ali so našli dokumente...« (24 ur, 4. 9. 2007).*

5. Voditelj v studiu ob zaključku neposrednega vklopa v obliki najave naslednje informativne oddaje:

Tako voditelj gledalce obvesti o možnosti nadaljnjega spremljanja teme vklopa oziroma dogajanja v naslednji informativni oddaji:

- Voditelj: *»Bodo pa o tem, tej temi, obširneje govorili v Odmevih...« (TVD, 26. 9. 2007).*

¹² Najave gledalce znotraj dnevnoinformativne oddaje informirajo o drugih, prihajajočih informativnih oddajah (Laban 2007a, 59).

8 (NE)UPRAVIČENOST NEPOSREDNIH VKLOPOV V DNEVNIKU IN 24 UR

V tem poglavju na osnovi vnaprej zastavljenih kriterijev presojava (ne)upravičenost rabe neposrednih vklopov v analiziranem obdobju v Dnevniku in 24 ur. Pri tem neposredne vklope zaradi lažjega prikaza in razlage rezultatov delimo v tri skupine – upravičene, deloma neupravičene in neupravičene vklope.

8.1 Upravičeni vklopi

V Dnevniku je bilo med vsemi objavljenimi vklopi na Televiziji Slovenija 14 oziroma okoli tri četrtine (78 %) vklopov objavljenih z upravičenim novinarskim razlogom, na POP TV pa je bilo v 24 ur 13 oziroma nekaj več kot polovico (52 %) upravičenih vklopov.

V obeh oddajah je najpogostejši upravičen razlog za neposredni vklop čas oziroma dejstvo, da dogajanje, ki ga novinar v vklopu opisuje, v času samega vklopa še traja,¹³ ali pa je imel novinar med samim dogodkom in začetkom predvajanja osrednjeinformativne oddaje na razpolago premalo časa za pripravo vnaprej pripravljenega novinarskega besedila. Tako je v skupno 20 primerih upravičenih vklopov dogodek v času javljanja v živo še trajal, v sedmih pa ni bilo dovolj časa za pripravo vnaprej pripravljenega novinarskega besedila.

Drug pomemben kriterij, ki mora biti izpolnjen, da lahko govorimo o upravičenem neposrednem vklopu, je smiseln izbor prizorišča in sama vizualizacija vklopa glede na upovedovano temo. Pomembnosti vsebinske povezave teme s prostorom oziroma prizoriščem vklopa se očitno zavedajo na obeh televizijah, saj so bila skoraj vsa prizorišča analiziranih vklopov korektno povezana z samo temo vklopov, z izjemo primerov, ko zaradi zunanjih dejavnikov – na primer teme in vremena – ozadje vklopa ni bilo razvidno. Manjšo razliko med oddajama pa smo vseeno opazili, in sicer v tem, koliko poudarka so novinarji in snemalci namenili izbiri prizorišča vklopa in kako so samo ozadje dodatno poudarili s snemalno tehniko ter izbiro snemalnega plana oziroma načina kadriranja. Pri vklopih v 24 ur smo opazili nekoliko večji poudarek na vizualnosti ali morda več izvirnosti pri izbiri samega ozadja vklopa, predvsem ob poročanju iz Železnikov:

¹³ Med te vklope kot trajajoče izredno stanje vključujemo tudi poplave v Železnikih.

- *Vklop na temo »Strah pred ponovnim dežjem v Železnikih«, v neposrednem ozadju blaten bager oziroma delovni stroj (24 ur, 26. 9. 2007).*

Domiselno prizorišče vklopa pa smo zasledili tudi v Dnevniku:

- *Vklop na temo »Sprejem za Čopa in Špika na Bledu«, ki je potekal iz pomola blejskega otoka v veslaškem centru, v ozadju viden otok in hoteli (Dnevnik, 4. 9. 2007).*

Na obeh televizijah so novinarji gledalce še dodatno opozorili na samo prizorišče in dogajanje ter na ta način povečali verodostojnost besedila, v vklop pa uvedli nekoliko dramatičnosti ali vsaj zanimivosti. En takšen primer smo zasledili v Dnevniku, dva pa v 24 ur:

- *»Najprej iskrene čestitke, lep sprejem navijačev, sicer se je zdaj množica že malo razkropila, kljub vsemu lep sprejem, se strinjate?« (reče novinar, se obrne in z roko pokaže na ozadje, kjer je viden oder in nekaj zbranih navijačev) (TVD, 10. 9. 2007).*
- *»Tu za mano (novinar z roko zamahne nazaj, v ozadju je vidna popolnoma blatna ulica, nanese vejevje, ljudje pospravljajo nered) boste lahko videli kmalu vojaški kamion, ki pripelje...« (24 ur, 20. 9. 2007).*
- *»Pa čeprav odvažajo vedno nove in nove gomile uničenih predmetov, pohištva, nekaj ga vidimo tudi tu za menoj...« (reče novinar, se obrne in z roko pokaže na ozadje, kjer so kupi uničenega pohištva) (24 ur, 23. 9. 2007).*

Tretja značilnost, ki odlikuje upravičen vklop, je dodatni vsebinski poudarek, gre za pomembnost samega dogajanja in posredovanje ključnih novih informacij – da je vsebina tako pomembna, da je novinar na samem kraju dogodka, v nasprotnem primeru bi bili gledalci oškodovani tako z informativnega kot tudi vizualnega vidika.

Nedvomno v to skupino vklopov spada večina neposrednih vklopov iz Železnikov, ki so jih v analiziranem mesecu zajele obsežne poplave, zaradi česar so bile tam približno teden dni izredne razmere. Zanimiva pa je še dodatna vloga nekaterih vklopov iz Železnikov, povezana s skrbjo za javni interes, ki smo jo opazili na obeh televizijah – deloma so bili neposredni vklopi uporabljeni tudi za to, da so prebivalcem prizadetih območij in tudi širše Slovenije bodisi novinarji bodisi njihovi sogovorniki posredovali uporabne nasvete in informacije, kako ravnati. Obe televiziji sta v tem primeru delovali z namenom zaščite javnega interesa, v čemer najdemo še dodaten vsebinski argument, ki definira upravičen vklop:

- Novinarka: »Župan prebivalcem sporoča, naj predvsem ohranijo trezno glavo, če bi prišlo do poplav, naj v prvi vrsti mislijo na svojo varnost in ne imetja, da se ne bi ponovno ponovila kakšna katastrofa...« (24 ur, 26. 9. 2007).
- Župan Železnikov: »Zato bi ob tej priložnosti obvestil vse tiste, ki želijo priti pomagat, da bomo jutri sprejeli samo organizirane skupine...« (TVD, 21. 9. 2007).

8.2 Deloma neupravičeni vklopi

V skupino deloma neupravičenih vklopov smo uvrstili tiste primere iz obeh oddaj, v katerih je raba neposrednih vklopov v posameznih elementih primerjave upravičena, v drugih pa nekoliko manj ali sploh ne. Gre torej za vklope, ki so sicer načeloma upravičeni, sporni ali nelogični pa so njihovi posamezni deli.

V televizijskem Dnevniku je bil objavljen en tovrstni vklop:

- Novinarka se v Dnevnik na temo »Glasovanje o novih ministrih« iz državnega zbora, kjer je tistega večera potekalo glasovanje, javi dvakrat – ob začetku in tik pred koncem Dnevnika. Ob prvem javljanju ji voditelj zastavi vprašanje, ali so poslanci že glasovali o novih ministrih, novinarka odgovori, da glasovanja še ni bilo in da pričakujejo, da bo »v kakšni uri«, povzame verjetni izid in opravi kratek intervju z enim od ministrskih kandidatov, Radovanom Žerjavom (TVD, 11. 9. 2007).

V tem primeru gre za deloma zavajajoč vklop, saj novinarka glede na to, da glasovanja še ni bilo, v času prvega dela vklopa ne razpolaga s ključnimi novimi podatki, ki bi vklop upravičili, razen poudarka, ki ga doprinese njen sogovornik – eden od kandidatov za ministrsko mesto. Gledalci sicer dobijo nove informacije – v tem primeru je šlo za predstavitev kandidata in njegovih ministrskih načrtov – vendar ne tistih, ki bi jih glede na temo vklopa in zastavljeno vprašanje voditelja upravičeno pričakovali. Prav tako umetno izpade dialog oziroma prvo vprašanje voditelja, saj je očitno, da je bil že pred samim vklopom seznanjen s podatkom, da glasovanja še ni bilo:

- Voditelj: »Ali so poslanci že glasovali, zdaj sprašujem našo novinarko, ki spremlja razpravo?« Novinarka: »Glasovanja še ni bilo, pričakujemo, da naj bi se zgodilo v kakšni uri...« (TVD, 11. 9. 2007).

Čisto ob koncu Dnevnika se novinarka ponovno javi v oddajo in z rezultati glasovanja – tokrat pomembnimi novimi podatki – upraviči drug del vklopa, medtem ko prvi del vklopa, z izjemo kratkega pogovora, ocenjujemo kot nepotreben.

V 24 ur smo našli štiri vklope, ki jih uvrščamo v skupino deloma upravičenih:

Na POP TV so istega dne glasovanje o novih ministrih predstavili podobno zavajajoče kot na Televiziji Slovenija:

- *Novinarka v 24 ur voditelju, ki ji zastavi vprašanje, ali so poslanci že glasovali o novih ministrih, odgovori, da glasovanja še ni bilo in da pričakujejo, da bo »v kakšni uri«, povzame verjetni izid glasovanja in temo razširi z dodatnimi podatki o tretji ministrski kandidatki (24 ur, 11. 9. 2007).*

Do zgornjega vklopa smo kritični iz enakih razlogov kot do tistega v Dnevniku – zastavlja se vprašanje, zakaj se novinarka v 24 ur ni javila na koncu oddaje, ko so bili rezultati glasovanja že znani, kakor so to naredili na Televiziji Slovenija. Tudi v tem vklopu izvemo nekatere nove podatke, vendar ne neposredno povezane z rezultati glasovanja. Sicer je novinarka temo vklopa razširila s podatki o tretji ministrski kandidatki, tako da celostno o neupravičenem vklopu ne moremo govoriti.

Prav tako je – iz enakih razlogov kot na Televiziji Slovenija – nesmiselno uvodno vprašanje, ki ga voditelj zastavi novinarki:

- *Voditelj: »Slišali smo, o novih ministrih naj bi glasovali čez eno uro, kakšne so zadnje informacije, kdaj naj bi glasovali o novih ministrih?« Novinarka: »Ja, pravkar je bila seja prekinjena, kar pomeni, da se poslanci ponovno zberejo čez pol ure in predvidevamo, da bo glasovanje opravljeno v roku ure ...« (24 ur, 11. 9. 2007).*

Med analiziranimi oddajami 24 ur smo našli dva primera sicer upravičenih vklopov, v katere pa sta novinarja vključila nekatere podatke, s katerimi sta razpolagala že dovolj dolgo za pripravo običajnega prispevka – šlo je za pisni odgovor agencije in sporočilo za javnost iz popoldneva. Iz tega sklepamo, da sta se že vnaprej odločila te podatke vključiti v vklop pod pretvezo pravkar pridobljenih:

- *Novinar: »V SOVI in na vladi teh informacij ne komentirajo, so nam pa poslali pisno pojasnilo, da agencija kakršnihkoli pojasnil v zvezi s svojo dejavnostjo ne posreduje v objavo...« (24 ur, 12. 9. 2007).*
- *Novinarka: »Včeraj so Milanu Kučanu operirali hrbtenico, no, zdaj¹⁴ so s pisarne bivšega predsednika že sporočili, da so zdravniki zadovoljni s potekom operacije...« (24 ur, 25. 9. 2007).*

Med deloma neupravičene vklope v 24 ur spada še en primer, ki sicer ustreza časovnemu kriteriju – seja je v času vklopa še trajala – zaradi pomembnosti same teme pa bi bila bolj informativna priprava novinarskega besedila v obliki vnaprej pripravljenega besedila – ob predpostavki, da so bile izjave v parlamentu posnete pravočasno za njegovo pripravo, kar deloma kaže dejstvo, da so na Televiziji Slovenija uspeli pripraviti vnaprej pripravljeno besedilo o dogajanju na seji. Ali druga možna rešitev – vnaprej pripravljeno novinarsko besedilo z nazornim opisom na novo načrtovanih sprememb in nato voditeljeva napoved v smislu »Poglejmo ključne izjave iz današnje seje«:

- *V vklopu na temo »Spremembe šolske zakonodaje« novinarka v nekaj stavkih povzame novosti obravnavanega predloga sprememb šolske zakonodaje in dogajanje na še trajajoči seji - stališča opozicije in koalicije - vključno z izjavami nekaterih poslancev (24 ur, 26. 9. 2007).*

8.3 Neupravičeni vklopi

V Dnevniku smo med skupno objavljenimi 18 vklopi našli tri primere (17 %) neupravičenih, v 24 ur pa je bilo od 25 vklopov neupravičenih osem (32 %). Za te vklope v dani situaciji ni bilo potrebe in bi bilo vnaprej pripravljeno novinarsko besedilo ustrežnejši in gledalcem razumljivejši način ubeseditve teme upovedovanja.

Na obeh televizijskih postajah so bili v analiziranem obdobju najpogostejši razlogi za neupravičenost vklopa:

¹⁴ Informacijo o zdravstvenem stanju Milana Kučana po operaciji je Slovenska tiskovna agencija objavila že pred 15. uro tistega dne, torej novinarka podatkov ni izvedela »zdaj« ali prepozno za vnaprej pripravljen prispevek.

1. časovni kriterij – novinar je imel na razpolago dovolj časa za pripravo vnaprej pripravljenega novinarskega besedila, a se je vseeno odločil za upovedovanje teme na način neposrednega vklopa
2. odsotnost novih in pomembnih podatkov, ki so jih novinarji »nadomeščali« z javnosti že znanimi in večkrat predstavljenimi podatki
3. vsebinska nasičenost vklopa s podatki, ki bi bili razumljivejše in bolj informativno prikazani v obliki vnaprej pripravljenega novinarskega prispevka
4. podvajanje informacij iz studijske napovedi in neposredno pred vklopom objavljenih prispevkov, ki služijo kot napoved vklopa

Pri tem je treba poudariti, da je za obe oddaji značilna kombinacija oziroma prepletanje naštetih najpogostejših razlogov za neupravičenost analiziranih vklopov.

8.3.1 Primeri neupravičenih vklopov v Dnevnik

V Dnevniku smo zasledili tri neupravičene vklope – v enem primeru je šlo za še trajajoči dogodek »za zaprtimi vrati« in posledično odsotnost novih pomembnih podatkov, v drugem za vklop iz Železnikov brez pomembnih novih podatkov, glavna funkcija novinarja pa je bila »okleščena« na napoved prispevkov o dogajanju čez dan, tretjič pa za vsebinsko nasičen vklop, ki pod vprašaj postavlja informativni izplen za gledalca.

- 1.) Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Poslanci popoldne spet obiskali SOVO«. Javljanje v živo je potekalo izpred državnega zbora, kjer je bilo dopoldan zaslišanje Iztoka Podbregarja pred parlamentarno komisijo, prispevek o tem zaslišanju – vključno z izjavami in povzetkom dogajanja - pa je bil objavljen kot neke vrste uvod v vklop. V času vklopa je novinar pred državnim zborom še vedno čakal na vrnitev poslancev iz prostorov SOVE¹⁵, ki so jih ti po dopoldanskem zaslišanju popoldne spet obiskali (TVD, 4. 9. 2007 a)).

¹⁵ Slovenska obveščevalno-varnostna agencija

Ker je dogodek, obisk SOVE in ogled dokumentov, v času vklopa še trajal, novinar v tem času ni mogel pridobiti novih pomembnih podatkov, vrednih javljanja v živo – z izjemo ponovitve že znanih dejstev in stališč vpletenih – saj se poslanci še niso vrnili v parlament.

2.) *Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Odpravljanje posledic poplav« iz Železnikov. Prvi del vklopa je napoved prispevka o dopoldanskem dogajanju v Zalem logu, po prispevku pa v drugem delu vklopa novinar na kratko povzame stanje v Železnikih, čemur prav tako sledi prispevek o dogajanju tam čez dan. V obeh napovedih na terenu je opazno delno podvajanje informacij iz prispevka in studijske napovedi oziroma odsotnost novih pomembnih informacij (TVD, 20. 9. 2007).*

V zgornjem primeru gre za poseben način vklopa, ki smo ga v skoraj vseh primerih¹⁶ opazili samo na Televiziji Slovenija, ko novinar v vklopu nastopa kot neke vrste »voditelj na terenu«, saj je njegova glavna funkcija napoved dveh prispevkov o dogajanju v bližnjih krajih čez dan. Pojavi se pomislek, da bi to lahko opravil tudi voditelj v studiu, saj novinar v vklopu ni razpolagal z nobenimi pomembnimi novimi podatki oziroma spremenjenimi razmerami glede na dogajanje čez dan. V tem primeru je najmočnejši argument za vklop – dejstvo, da gre za izredne razmere – nekako zlorabljeno, saj nekih bistvenih novih podatkov v vklopu ne izvemo, deloma gre celo za podvajanje informacij iz prispevkov, studijske napovedi novinarskega besedila in napovedi novinarja na terenu.

3.) *Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Vroča razprava o šolskih zakonih« Pred vklopom je bil objavljen prispevek o dogajanju na seji čez dan z vključeno obrazložitvijo načrtovanih novosti ter stališči opozicije in koalicije. Novinarka v vklopu pove, da bo glasovanje o dopolnilih k zakonoma okoli 20. ure in opiše najverjetnejši razplet glasovanja, kdaj bo v tem primeru nadaljnje branje zakonov in omeni možnost referendumu zaradi za nekatere polemičnega financiranja zasebnih šol (TVD, 26. 9. 2007).*

Gre za vsebinsko nasičen vklop, hkrati pa se pojavlja dilema dejanske informativne vrednosti, izplena za gledalca z vidika razumevanja vsebine in podvajanja informacij. V tem primeru bi bil boljša rešitev vklop ali priprava prispevka z že znanimi rezultati glasovanja o dopolnilih v večerne Odmeve. Prav tako se zastavlja vprašanje, ali je samo glasovanje o dopolnilih in datum nadaljnjega branja zakonov res ključen podatek za gledalčevo celostno razumevanje upovedovane teme.

¹⁶ Med vsemi analiziranimi vklopi na Televiziji Slovenija v dveh primerih novinar med samim trajanjem vklopa na terenu napove enega, v drugem primeru pa tri prispevke, po njihovi objavi pa se vklop smiselno nadaljuje, na POP TV smo našli en tovrsten primer novinarjeve napovedi prispevka na terenu.

8.3.2 Primeri neupravičenih vklopov v 24 ur

V petih od osmih, torej v več kot polovici primerov neupravičenih vklopov v 24 ur, smo ugotovili¹⁷, da je med samim dogodkom in vklopom v oddajo minilo dovolj časa za objavo vnaprej pripravljenega novinarskega besedila, novinar pa se je kljub temu odločil za neposredno javljanje v oddajo. Labanova (2007b, 107) takšne primere neposrednih vklopov razlaga kot zvijačo, ki pri gledalcu pusti vtis, da spremlja neposredno dogajanje, čeprav bi novinar lahko vse pomembne informacije vključil v že vnaprej pripravljeno besedilo, kar je v teh primerih očitno. Gre za ustvarjanje vtisa o neposrednosti, čeprav je bilo dogajanje že davno zaključeno.

- 1.) *Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarko na temo »Seja odbora za okolje o neurju in ukrepih« izpred državnega zbora. Seja je bila že dolgo pred vklopom zaključena, kar dokazuje podatek, da je Slovenska tiskovna agencija povzetek seje objavila že ob 15:28, torej je novinarka za pripravo vnaprejšnjega novinarskega prispevka razpolagala z dovolj časa. Istočasno vsebinskega argumenta v smislu pravkar pridobljenih in pomembnih novih informacij ni (24 ur, 21. 9. 2007).*
- 2.) *Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljskim parom in novinarko na temo »Nova ministra«, o čemer je potekala tistega jutra v državnem zboru izredna seja. Pomembno je, da je bila zaključena že pred dopoldnevom, torej je novinarka imela na razpolago dovolj časa za pripravo vnaprejšnjega novinarskega prispevka. V vklopu opiše način glasovanja o novih ministrskih kandidatih, napove prispevek novinarske kolegice o iskanju ministrskega kandidata v vrstah NSI in po prispevku zaključi z že relativno znanimi podatki o nadaljnjih poklicnih načrtih odstopljenih ministrov, ki jih po vsej verjetnosti ni izvedela prepozno za vnaprejšnjo pripravo novinarskega besedila (24 ur, 6. 9. 2007).*
- 3.) *Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Poenostavitev postopkov pridobivanja pomoči ob naravnih nesrečah«, o čemer so tistega dne razpravljali v državnem zboru. Drugi del vklopa se je nanašal na odločanje o datumu referendumu glede lastninjenja Zavarovalnice Triglav. Po poročanju Slovenske tiskovne agencije se je seja končala že okoli 13. ure, kar pomeni, da je novinarka imela na razpolago dovolj časa za pripravo vnaprejšnjega novinarskega prispevka, na to kaže tudi dejstvo, da je vklop vseboval grafični izpis referendumskega vprašanja. Tu pa je še vsebinski argument – glede na zapletenost obeh posredovanih tem bi bila razumljivejša oblika priprava vnaprejšnjega novinarskega besedila – pojavlja se vprašanje informativnega izplena glede na pomembnost obeh tem za gledalca – državljana (24 ur, 25. 9. 2007 b)).*

¹⁷ Kdaj točno se je dogodek, ki je tema vklopa, zaključil, smo preverili po medijskih zapisih in ob kateri uri je nek dogodek – kot zaključen – povzela Slovenska tiskovna agencija.

- 4.) Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljskim parom in novinarko na temo »Zaslišanje ministrskih kandidatov«. Pred vklopom je bil objavljen prispevek s povzetkom dogajanja na dopoldanskem zaslišanju odbora, v katerem je bilo povedano tudi, da sta oba kandidata na zasedanju dobila zeleno luč. Kljub temu, da se je zaslišanje končalo že ob 15. uri in da je bil pred vklopom objavljen prispevek s povzetkom dogajanja na zaslišanju, pa se novinarka na isto temo javi še v živo v oddajo 24 ur. V vklopu - z izjemo nekaterih neuradnih podatkov o stališčih strank o glasovanju - ne postreže z bistvenimi novimi podatki, deloma gre za podvajanje informacij iz napovedi, predhodnega prispevka in vklopa izpred nekaj dni (24 ur, 10. 9. 2007).
- 5.) Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljema in novinarjem na temo »Podbregar pred poslanci, afera SOVA« izpred državnega zbora. V studijski napovedi voditelj povzame bistvene podatke dopoldanskega zaslišanja Iztoka Podbregarja pred parlamentarno komisijo in pove, da so se poslanci takoj po zaslišanju ponovno odpravili na SOVO. Nato na začetku vklopa novinar pove, da se poslanci še niso vrnili iz prostorov SOVE in ponovno natančneje obnovi dogajanje na dopoldanskem zaslišanju vključno z izjavami ključnih akterjev ter odzivi poslancev. Vklop konča z oceno, da bodo poslanci očitno na SOVI še kar nekaj časa (24 ur, 4. 9. 2007 a)).

V zadnjem primeru (št. 5) bi lahko novinar celoten prispevek o dopoldanskem zaslišanju pripravil v obliki običajnega, torej vnaprej pripravljenega poročila – ta način so izbrali na Televiziji Slovenija – tako da argument pomanjkanja časa za pripravo prispevka v tem primeru ne pride v poštev. Podatek, da je popoldanski dogodek, ki je sledil zaslišanju, torej obisk na SOVI, v času vklopa še trajal, pa bi lahko povedal tudi voditeljski par v studiu po objavi vnaprej pripravljenega prispevka o dopoldanskem zaslišanju. Tu pa je še dilema posredovanja veliko podatkov v sorazmerno kratkem času, ki pod vprašaj postavlja razumljivost povedanega. Gre za podatke in izjave, ki bi jih novinar lahko jasneje in bolj informativno podal v obliki običajnega prispevka, sploh ker je za to imel čas.

V 24 ur smo zabeležili primer javljanja v živo iz še trajajočega dogodka, zaprtega pred javnostjo, zaradi česar novinar z novimi podatki v nobenem primeru ni mogel razpolagati, v drugem primeru za vsebinsko nepotreben vklop, ki brez tonskih izsekov izpade suhoparno:

- 6.) Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Afera Sova«. Šlo je za še trajajoči dogodek, saj je v času vklopa v 24 ur zaprta seja komisije za nadzor tajnih služb o nadaljnjih korakih v zvezi z afero SOVA še trajala. Novinar ponovno povzame že znane podatke ter stališča obeh političnih opcij in nekatere neuradne podatke o dogajanju na seji v zvezi z nadaljnjim razvojem dogodkov in zahtevami po morebitnih dodatnih zaslišanjih nekaterih politikov (24 ur, 18. 9. 2007).

- 7.) Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarjem na temo »Priprave na nove padavine« iz neznane lokacije v Savinski dolini. Ne gre za še trajajoče dogajanje ali pomanjkanje časa za pripravo prispevka, prav tako ne moremo govoriti o pomembnih novih podatkih – gre za vklop teden po katastrofalnih poplavah, glavna tema pa so ponovno napovedane padavine za tisto noč. Vklop ne vsebuje tonskih izsekov, le opis novinarja o pripravah na padavine, ocenah škode in vremenski napovedi za prihajajočo noč. Gre za vklop, ki bi ga lahko nazorneje posredovali v obliki vnaprej pripravljenega prispevka, saj ne vsebuje ključnih novih informacij, pravkar pridobljenih na terenu (24 ur, 27. 9. 2007 a)).

V zgornjem primeru (št. 7) gre za vsebinsko nepotreben vklop, ki se sicer navezuje na stanje teden dni po katastrofalnih poplavah, vendar gledalec, ki glede na temo pričakuje pomembne nove informacije, pravzaprav ne izve nič bistveno novega oziroma takšnih podatkov, ki jih novinar ne bi mogel pripraviti v obliki vnaprej pripravljenega novinarskega besedila, čeprav želi novinar z neposrednim vklopom pri gledalcih ustvariti vtis, da gre za pomembne nove podatke. Prav tako nizanje podatkov o vremenski prognozi in pripravah na padavine brez tonskih izsekov deluje suhoparno in nezanimivo.

Zadnji neupravičeni vklop v 24 ur zaključujemo s primerom, ko bi novinarka lahko namesto vklopa pripravila vnaprej pripravljeno novinarsko besedilo, saj je z vsemi vključenimi podatki razpolagala pravočasno.

- 8.) Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Koliko kandidatov za novega predsednika« izpred Državne volilne komisije. Sicer govorimo o še trajajočem dogodku – zbiranje kandidatur je potekalo do polnoči – vseeno pa se število kandidatur od dopoldneva ni spremenilo, torej v času vklopa ni bilo pomembnih spremenjenih okoliščin. Novinarka je naštela prijavljene kandidate, kdo se jim do polnoči še lahko pridruži ter spomnila, koliko predsedniških kandidatov je bilo v preteklih letih (24 ur, 26. 9. 2007).

Če bi se število prijavljenih kandidatov do osrednjinformativne oddaje v tistem popoldnevu spremenilo, bi to lahko v napovedi ali po prispevku v studiu dodal voditelj oddaje.

8.4 Posebni primeri neposrednih vklopov v Dnevniku in 24 ur

Na obeh televizijskih postajah smo zasledili dva neposredna vklopa, ki poleg primarne naloge – posredovanja najnovejših informacij o določenem dogodku oziroma temi upovedovanja, zaradi česar smo ju v naši analizi uvrstili med upravičene vklope – opravljata še dodatno

funkcijo, in sicer najavo dogajanja oziroma vabilo gledalcem k ogledu najavljene oddaje ali dogodka, ki sledi po oddaji.

V primeru na Televiziji Slovenija je šlo za najavo proslave v čast 80. obletnice ustanovitve organizacije TIGR, na POP TV pa za najavo oddaje Trenja, ki so jo predvajali neposredno iz poplavljenih Železnikov.

- 1.) Šlo je za neposredni vklop iz dvorane, kjer so potekale zaključne priprave proslave v čast 80. obletnice ustanovitve TIGR. Novinarica opiše načrtovan potek prireditve, zgodovino organizacije in zaključi s povabilom k ogledu neposrednega prenosa proslave. Gre za posebno vrsto vklopa, vabilo k dogodku, hkrati pa je vsebina tako pomembna, da je novinarica na samem prizorišču dogodka, saj gre za pomemben del slovenske zgodovine (TVD, 7. 9. 2007).
- 2.) Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in voditeljem informativne oddaje Trenja, Urošem Slakom, na temo »Trenja v Železnikih«. Gre za kombinacijo vklopa z vsebinskim poudarkom izrednih razmer in vabila k ogledu Trenj. Vklop vsebuje kratek intervju z enim od prebivalcev, ki opozori na kritične razmere, kar novinar izpostavi kot glavni razlog za neposredni prenos Trenj iz Železnikov (24 ur, 20. 9. 2007).

Prav tako smo v obeh oddajah opazili posebno obliko najav teme prihajajoče oddaje, in sicer neposredni vklop »iz sosednjega studia«, kjer voditelj ali voditeljica na kratko predstavi temo prihajajoče oddaje in sogovornike. V Dnevniku smo zasledili 20, v 24 ur pa osem takšnih primerov (Glej Tabela 8.1.). Kot ugotavlja Labanova (2007a, 60), gre za neke vrste snubljenje gledalcev, naj ne preklopijo na drug program. Na Televiziji Slovenija tovrstni vklopi v analiziranem obdobju med dnevnoinformativnimi oddajami najpogosteje najavljajo Odmeve¹⁸, na POP TV pa smo zasledili najavi za Tv Klub in Trenja. Pri tem je treba upoštevati, da POP TV razpolaga z manjšim obsegom lastne produkcije, torej tudi števila dnevnoinformativnih oddaj, zaradi česar je tovrstnih najav manj kot na javni televiziji.

Tabela 8.1: Število najav dnevnoinformativnih oddaj na način neposrednega vklopa v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007

	TVD	24 ur
Število najav dnevnoinformativnih oddaj	20	8

¹⁸ Sicer pri najavi Odmevov opazimo gre za vklop v Dnevnik iz »istega studia«, kar je pogosto vidno v kratkem premostitvenem kadru oziroma dvoplanu, ko voditelj Dnevnika »preda« besedo voditelju Odmevov, ki napove temo tistega večera.

8.5 Rezultati analize (ne)upravičenosti neposrednih vklopov

V analiziranem obdobju je bilo v Dnevniku med 18 objavljenimi vklopi 14 (78 %) upravičenih, en (5 %) deloma neupravičen in trije (17 %) neupravičeni vklopi. V 24 ur je bilo med 25 objavljenimi vklopi 13 (52 %) upravičenih, štirje (16 %) deloma neupravičeni in osem (32 %) neupravičenih vklopov (Glej Tabelo 8.2.).

Tabela 8.2: Število (ne)upravičenih neposrednih vklopov v Dnevniku in 24 ur v obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007

	TVD	24 ur
Upravičeni vklopi	14 (78 %)	13 (52 %)
Deloma neupravičeni vklopi	1 (5 %)	4 (16 %)
Neupravičeni vklopi	3 (17 %)	8 (32 %)
Skupno	18	25

Ugotavljamo, da je bilo v 24 ur v analiziranem mesecu objavljenih skoraj enkrat več neupravičenih vklopov kot v Dnevniku. S tem v celoti potrjujemo tezo, v kateri smo predpostavili, da na komercialni televizijski postaji POP TV oziroma v oddaji 24 ur neposredne vklope pogosteje kot na javni televiziji uporabljajo tudi takrat, ko zanje v dani situaciji ni neposredne potrebe oziroma je poglavitni namen njihove uporabe z atraktivnim in dramatičnim pristopom povečati gledanost informativne oddaje.

9 SKLEP

V analizi konstrukcije učinka neposrednosti v osrednjeinformativnih oddajah Dnevnik na Televiziji Slovenija in 24 ur na POP TV, ki predstavlja rdečo nit našega diplomskega dela, smo ugotovili, da so neposredni nagovor, raport in neposredni vklop kot vsakodnevna novinarska orodja sicer prisotni v obeh oddajah, pogostejšo rabo neposrednega nagovora in neposrednih vklopov pa smo zasledili v 24 ur. Ta rezultat razlagamo z dejstvom, da oddaja 24 ur spada pod okrilje komercialne televizijske postaje POP TV, njen prevladujoči cilj pa je čim večja gledanost, kar dosega tudi na analizirane načine – torej z atraktivnim posredovanjem informacij in poudarkom na njihovi obliki gledalca “vpeti” v televizijsko realnost kot popolnoma avtentično in mu dati občutek neposrednosti. To seveda ne pomeni, da Televizija Slovenija ne deluje s ciljem čim večje gledanosti, saj med obema televizijskima postajama poteka boj za gledalce vse od leta 1995, ko je POP TV z oddajo 24 ur vstopil v slovenski medijski prostor, vseeno pa je njena primarna vloga nekoliko drugačna že zaradi same razlike v statusu obeh televizij – javne Televizije Slovenija in komercialne televizijske postaje POP TV.

Čeprav smo v teoretičnem delu diplomskega dela predpostavili, da bo v analiziranem obdobju v 24 ur objavljenih več raportov kot v Dnevniku, tega dela teze v analizi nismo potrdili oziroma je bilo v 24 ur objavljenih enkrat manj raportov kot v Dnevniku. Pridobljeni rezultat v največji meri razlagamo z dejstvom, da je Televizija Slovenija kot javni servis v primerjavi s POP TV bistveno obsežnejša organizacija, ki zaposluje več ustvarjalcev novinarskih besedil in prispevkov znotraj Slovenije kot tudi v tujini, kjer razpolaga z obširno dopisniško mrežo. Opisano še dodatno potrjuje ugotovljeni podatek, da je Televizija Slovenija v proučevanem mesecu objavila kar 30 raportov iz tujih dopisniških mest, medtem ko POP TV v tem času ni objavila niti enega raporta iz tujine. Deloma pa rezultat pripisujemo dejstvu, da skuša Televizija Slovenija z več raporti povečati prepoznavnost svojih novinarjev, k čemur raporti z vizualno identifikacijo novinarja nedvomno pripomorejo, in na ta način povečati gledanost Dnevnika v primerjavi s konkurenco. Posredno v tem lahko razberemo trend približevanja javne televizije načinu delovanja komercialne – z bolj poudarjeno vizualizacijo, personifikacijo novinarja in posledično na videz večjo verodostojnostjo besedila in osrednjeinformativne oddaje.

Največ pozornosti smo v diplomskem delu namenili pojavnosti in rabi neposrednih vklopov v oddajah. Potrdili smo tezo, da so v 24 ur v analiziranem obdobju objavili za okoli tretjino več neposrednih vklopov kot v Dnevniku in – kar je za naše diplomsko delo ključna ugotovitev – neposredne vklope so pogosteje kot v Dnevniku uporabili tudi takrat, ko zanje po vnaprej zastavljenih kriterijih ni bilo upravičenega novinarskega razloga. Tako so v 24 ur objavili enkrat več neupravičenih vklopov kot v Dnevniku in trikrat več deloma neupravičenih vklopov, kljub temu da so novinarji v več kot polovici neupravičenih primerov razpolagali z dovolj časa za vnaprejšnjo pripravo novinarskega besedila. Pridobljeni rezultat pripisujemo dejstvu, da neposredni vklopi kot način posredovanja informacij oddajo poživijo, pospešijo njen tempo in s pogostim poudarjanjem novinarja na terenu ali voditelja v studiu, da gre za javljanje v živo, gledalca opozarjajo na oddajo, promovirajo televizijsko hišo in s tem povečujejo gledanost, ki – kot že rečeno – predstavlja poglobitni cilj komercialnih televizijskih postaj, kamor spada 24 ur.

Med razlogi za neupravičenost vklopa, ki so skupni obema oddajama, smo najpogosteje zasledili dejstvo, da je imel novinar pogosto na razpolago dovolj časa za vnaprejšnjo pripravo novinarskega besedila – torej je s potrebnimi informacijami razpolagal pravočasno – pa se je kljub temu odločil za neposredni vklop v oddajo. Prav tako so bili vklopi pogosto prenasičeni s podatki ali pa so se podatki iz napovedi, uvodnih prispevkov v vklope in v samih vklopih ponavljali.

Prepričanje, ki ga želijo sodobne televizijske postaje vzbuditi pri gledalcu, je, da se celoten program odvija v živo pred njegovimi očmi, brez uredniških oziroma brez kakršnihkoli posegov nasploh. Vsekakor so elementi konstrukcije učinka neposrednosti, ki smo jih analizirali v našem diplomskem delu, pomembno novinarsko orodje, brez katerega bi bila informativna vrednost novinarskih besedil pogosto okrnjena, vseeno pa se morajo ustvarjalci osrednjeinformativnih oddaj zavedati, da včasih pretirana in predvsem neupravičena raba naštetih sredstev lahko pripelje tudi do nasprotnega učinka – namesto atraktivne in informativne oddaje se lahko gledalec počuti opeharjenega, ko se izkaže, da v neposrednem vklopu, ki je obljubljal najnovejše informacije in zadnje dogajanje, pravzaprav ni izvedel prav nič novega, ali pa je bil v kratkem času vklopa zasičen s preveč suhoparnimi podatki. Tu pa so še širše posledice – ko zaradi nepotrebnega neposrednega vklopa v omejenem času osrednjeinformativne oddaje zmanjka prostora za novinarska besedila, ki bi bila za gledalčevo

vedenje morda celo pomembnejša, a ker so vizualno manj atraktivna, ravno zaradi tega zanje preprosto zmanjka časa.

Merilo uspešne televizijske produkcije prihodnosti – bodisi javne ali komercialne televizijske postaje – mora biti iskanje ravnotežja med poudarjanjem vsebine in njene oblike, v zavesti vseh televizijskih ustvarjalcev pa v prvi vrsti posredovanje pomembnih informacij na čim bolj televizičen način. Čeprav je ta meja včasih tanka, pa mora iskanje ravnotežja med všečnostjo in informativnostjo ostati prednostna naloga, saj odkloni v eno ali drugo smer popačijo primarni cilj vseh informativnih oddaj in televizij ne glede na njihov status – to pa je posredovanje informativnih besedil na jasn, razumljiv in zanimiv način, kar televizijski medij vsekakor omogoča.

10 LITERATURA

24ur.com. 2005a. *POP 10 let*. Dostopno prek: http://www.24ur.com/furniture/files/10let/vodilne_oddaje.php (26. april 2009).

--- 2005b. *POP 10 let*. Dostopno prek: http://www.24ur.com/furniture/files/10let/leto_1995.php (24. april 2009).

--- 24ur.com. 2008. *Kronologija*. Dostopno prek: <http://24ur.com/tv-vsebine/pop-tv/24ur-kronologija.html> (25. april. 2009).

Bašič Hrvatin, Sandra. 2002. *Državni ali javni servis. Perspektive javne radiotelevizije v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Bašič Hrvatin, Sandra in Marko Milosavljević. 2001. *Medijska politika v Sloveniji v devetdesetih; Primerjava, privatizacija, koncentracija in komercializacija medijev*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Bignell, Jonathan. 1997. *Media semiotics: an introduction*. Manchester, New York: Manchester University press.

Butler, Jeremy G. 1994/2002. *Television: critical methods and applications*. Mahwah, N. J.: L. Erlabaum.

C.A. Tuggle in Suzanne Huffman. 2001. *Live reporting in Television news: Breaking news or Black holes?* Journal of Broadcasting & Electronic Media (Spring). Dostopno prek: http://findarticles.com/p/articles/mi_m6836/is_2_45/ai_n25035347/ (28. april 2009).

Dopisniki 24 ur. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 12. julij.

Ellis, John. 1982/1997. *Visible fictions. Cinema, television, video*. London, New York: Routledge.

Ferenc, Manica. 2007. Nova podoba informativnih oddaj na Televiziji Slovenija. *Družina*, 14. januar. Dostopno prek: <http://www.druzina.si/icd/spletnastran.nsf/all/B3C62E14D7F681A9C12572610040958C?Open Document> (14. julij 2009).

Fiske, John. 1987/2003. *Television Culture*. London in New York: Routledge.

Grabnar, Boris. 1977. *Televizija: njena brezmejnost in njene meje*. Ljubljana: Univerzum.

Gunther, Kress in Theo van Leeuwen. 1996. *Reading images The Grammar of Visual Design*. London: Routledge.

Harcup, Tony. 2004. *Journalism: Principles and practise*. London: Sage publication.

Hartley, John. 1992/2004. Novinarstvo in vizualizacija resnice. V *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, ur. Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt, 181–192. Ljubljana: Študentska založba.

Laban, Vesna. 2007a. *Televizijsko novinarstvo: hibridizacija žanrov in stilov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2007b. *Osnove televizijskega novinarstva*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Luthar, Breda. 1992. *Čas televizije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 1998. *Politika teletabloidov*. Ljubljana: Open society Institute.

--- 2004. Uvod. V *Medijska kultura: Kako brati medijske tekste*, ur. Breda Luthar, Vida Zei in Hanno Hardt, 148–151. Ljubljana: Študentska založba.

MacGregor, Brent. 1997. *Live, direct and biased? Making television news in the satellite age*. London: Arnold.

McNair, Brian. 1998. *The sociology of journalism*. London. Arnold.

McQuail, Denis. 1997. *Audience analysis*. New Delhi: Sage publications.

--- 2002. *McQuails reader in mass communication theory*. London, Thousands Oaks: Sage publications.

Network media program. 2005. *Television across Europe: regulation, policy and independence: Monitoring reports*. Budapest, New York: Open society institute.

Pengov, Jure. 2003. *35 let Dnevnika Slovenija*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/dnevnik/35let.php> (10. april 2009).

Perovič, Tomaž in Špela Šipek. 1998. *TV novice*. Ljubljana: Študentska založba.

POP TV. 2007. *24 ur*. Ljubljana, 1. september do 30. september.

Prešern, Urša. 2006. *Primerjava športnih programov na Televiziji Slovenija in Pop TV*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

RTVSLO. 2008. *Letno poročilo RTV Slovenija*. Dostopno prek: http://www.rtv slo.si/files/letno_porocilo/letno_porocilo_2008.pdf (17. julij 2009).

--- 2009a. *Dnevnik*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/dnevnik> (12. april 2009).

--- 2009b. *Dnevnik*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/dnevnik/ustvarjalci.php> (28. april 2009).

--- 2009c. *Dejavnost RTV Slovenija*. Dostopno prek: http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=static&c_menu=1048033948 (25. april 2009).

Rutar, Teja. 2008. *Poročevalski stil televizijskih informativnih oddaj, primerjava 24 ur in Dnevnik*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Splichal, Slavko. 2000. Novinarji in novinarstvo. V *Vregov zbornik*, ur. Slavko Splichal 47–56. Ljubljana: Evropski inštitut za komuniciranje in literaturo ter Fakulteta za družbene vede.

Televizija Slovenija, 1. program. 2007. *Dnevnik*. Ljubljana, 1. september do 30. september.

Van Dijk, Teun A. 1988. *News as Discourse*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum.

Zakon o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS-1). Ur. l. RS 96/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200596&stevilka=4191> (25. april 2009).

11 PRILOGE

V prilogi so povzetki analitičnega dela diplome – rezultati pojavnosti in rabe raportov in neposrednih vklopov v Dnevniku na Televiziji Slovenija in 24 ur na POP TV v analiziranem obdobju od 1. 9. do 30. 9. 2007.

Prilogo A sestavlja datumski seznam objavljenih raportov z imeni novinarjev in mestom snemanja raporta. Raporti iz tujine so podčrtani. V prilogi B so objavljeni vsebinski povzetki posameznih neposrednih vklopov in presoja (ne)upravičenosti njihove rabe v posameznih primerih – ob upoštevanju v metodologiji zastavljenih kriterijev.

PRILOGA A: Seznam objavljenih raportov z imeni novinarjev in mestom snemanja raporta

- **Dnevnik**

1. 9. 2007 – Janja Koren iz Brezj, Eugeniya Carl iz Sečovelj, Dean Jelanič iz Kopra

2. 9. 2007 – Boštjan Veselič iz Ljubljane, Anja Huš iz Ljubljane

3. 9. 2007 – Tadeja Anžlovar in dopisniki iz Ljubljane, Drago Balažič iz Zagreba, Karmen W. Švegl iz Bagdada, Gregor Jagodič iz Ljubljane, Erik Blatnik iz Ljubljane

4. 9. 2007 – Erik Blatnik iz Ljubljane, Marta Razboršek iz Beograda

5. 9. 2007 – Boštjan Anžin iz Berlina, Gregor Jagodič iz Ljubljane

6. 9. 2007 – Simona Rakuša iz Ljubljane, Tadeja Anžlovar iz Ljubljane, Marjeta Klemenc iz Ljubljane

7. 9. 2007 – Tadeja Anžlovar iz Ljubljane, Eugeniya Carl iz Hrvojev, Tanja Fajon iz Viane do Castela, Lojze Kos iz Dunaja, Marjeta Klemenc iz Planice

8. 9. 2007 – Tanja Fajon iz Viane do Castela, Jan Novak iz Kokre

9. 9. 2007 – Mirjam Muženič iz Bazovice, Lojze Kos iz Dunaja, Karmen W. Švegl iz Bagdada, Marjeta Klemenc iz Ljubelja, Zemira A. Pečovnik iz Benetk

10. 9. 2007 – Mirjam Muženič iz Brda pri Kranju, Karmen W. Švegl iz Bagdada

11. 9. 2007 – Gregor Jagodič iz Ljubljane, Matej Korošec iz Maribora, Petra Držaj iz Trebnjega, Drago Balažič iz Zagreba

12. 9. 2007 – Andrej Stopar iz Moskve, Mirjam Muženič iz Špetra Slovenov, Gregor Jagodič iz Ljubljane, Jani Medvešek iz Ljubljane, Eugenija Carl iz Kopra, Erik Blatnik iz Ljubljane

13. 9. 2007 – Gregor Jagodič iz Ljubljane, Matej Korošec iz Maribora

14. 9. 2007 – Erik Blatnik iz Ljubljane, Karmen Švegl iz Bagdada, Jan Novak iz Podbrezjij, Špela Kožar iz Ljubljane

15. 9. 2007 – Karin Sabadin iz Tater, Tanja Fajon iz Porta, Lidija Pak iz Ljubljane, Matija Mastnak iz Stične)

16. 9. 2007 – Brigita Jeretina iz Porta

17. 9. 2007 – Eugenija Carl iz Kopra, Mojca Pašek iz Ljubljane, Matija Mastnak iz Ambrusa, Anja Huš iz Ljubljane

18. 9. 2007 – Janja Koren iz Železnikov, Damijan Bogataj iz Cerknega, Lidija Pak iz Ljubljane, Marjeta Klemenc iz Pivke, Tanja Fajon iz Bruslja, Marko Planinc iz Trbovelj

19. 9. 2007 – Marjeta Klemenc iz Soteske, Damijan Bogataj iz Cerknega, Marta Razboršek iz Beograda, Živa Rogelj iz Ljubljane

20. 9. 2007 – Jan Novak iz Zalega loga, Eva Kobe iz Železnikov, Jani Medvešek iz Železnikov, Marjeta Klemenc iz Bohinjske Bistrice, Ana Marija Bosak iz Vranskega

21. 9. 2007 – Jan Novak iz Zalega loga, Damijan Bogataj iz Cerknega, Marjeta Klemenc iz Bohinja, Marta Razboršek iz Beograda

22. 9. 2007 – Sabina Brečko iz Ljubljane

23. 9. 2007 – Marta Razboršek iz Beograda, Marjeta Klemenc iz Železnikov

24. 9. 2007 – Jan Novak iz Železnikov, Duška Lah iz Savinjske doline, Rajka Pupovac iz Ljubljane, Vlasta Jeseničnik iz New Yorka

25. 9. 2007 – Jan Novak iz Železnikov, Eva Kobe iz Železnikov, Vlasta Jeseničnik iz New Yorka, Drago Balažič iz Zagreba, Janja Koren iz Kranja, Bojan Peček iz Beltincev

26. 9. 2007 – Duška Lah iz Potoka, Vlasta Jeseničnik iz New Yorka, Špela Kožar iz Ljubljane, Gregor Drnovšek iz Ljubljane

27. 9. 2007 – Marjeta Klemenc iz Kroke, Jan Novak iz Železnikov, Duška Lah iz Celja, Janja Koren iz Zalega loga, Vlasta Jeseničnik iz New Yorka, Drago Balažič iz Zagreba

28. 9. 2007 – Vlasta Jeseničnik iz New Yorka, Eva Kobe iz Ljubljane, Marko Planinc iz Save

29. 9. 2007 – Jan Novak z Bleda, Vlasta Jeseničnik iz Washingtona, Janja Koren iz Davče

30. 9. 2007 – Janja Koren iz Železnikov, Andrej Stopar iz Gavronščine, Tanja Fajon iz Bruslja, Lojze Kos iz Libelič, Cirila Sever iz Murske Sobotne

- **24 ur**

1. 9. 2007 – Danica Ksela iz Podvelke

2. 9. 2007 – Mateja Poljšak iz Ljubljane

3. 9. 2007 – Tanja Volmut iz Ljubljane, Staša Lozar iz Kopa

4. 9. 2007 – Staša Lozar iz Ljubljane, Danica Ksela iz Maribora, Tadeja Lampret iz Ljubljane

5. 9. 2007 – Tanja Volmut iz Ljubljane, Marjan Maučec iz Prekmurja

6. 9. 2007 – David Jug iz Ljubljane

7. in 8. 9. 2007 – x

9. 9. 2007 – Marjan Maučec iz Murske Sobote

10. 9. 2007 – Staša Lozar iz Kopra, Jure Brankovič iz Ljubljane, Tisa Stergel z Brda pri Kranju, Mojca Hanžič iz Maribora

11. 9. 2007 – Erika Pečnik iz Ljubljane, Tina Kodre iz Kranja

12. 9. 2007 – Danica Ksela iz Maribora, Erika Pečnik iz Ljubljane, Mojca Hanžič iz Maribora, Miha Krajnc iz Maribora, Marjan Maučec iz Murske Sobote

13. 9. 2007 – Danica Ksela iz Maribora

14. 9. 2007 – Bojana Ksela iz Ljubljane, Erika Pečnik iz Ambrusa, Tina Kodre iz Ljubljane

15. 9. 2007 – Nada Pavšin iz Madrida

16. 9. 2007 – Erika Pečnik iz Ljubljane, Mojca Hanžič iz Maribora

17. 9. 2007 – Staša Lozar iz Kopra, Erika Pečnik iz Ambrusa, Mojca Hanžič iz Maribora

18. 9. 2007 – Tisa Stergel z Brda pri Kranju, Jure Brankovič iz Pivke

19. 9. 2007 – Bojana Ksela iz Železnikov, Janez Usenik iz Letuša, Mateja Poljšak iz Cerknega, Erika Pečnik iz Ambrusa

20. in 21. 9. 2007 – x

22. 9. 2007 – Bojana Ksela iz Železnikov

23. 9. 2007 – Janez Usenik iz Škofje Loke, Janez Usenik iz Primorske

24. 9. 2007 – Mateja Poljšak iz okolice Cerknega, Erika Pečnik iz Vrhnike, Erika Pečnik iz Ljubljane

25. 9. 2007 – x

26. 9. 2007 – Jure Brankovič iz Postojne

27. 9. 2007 – Petra Čertanc iz Ljubljane, Tanja Volmut iz Ljubljane, Jure Brankovič iz Grap

28. 9. 2007 – Tanja Volmut iz Litije

29. 9. 2007 – Petra Čertanc iz Crkelj

30. 9. 2007 – x

PRILOGA B: Vsebinski povzetki posameznih neposrednih vklopov in presoja (ne)upravičenosti njihove rabe

Dnevnik:

TVD, 3. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarko na temo »Vrh koalicije o pokrajinah«. Vklop je bil posnet pred sedežem vlade, kjer je tistega popoldneva potekala seja koalicije o pokrajinah in je povzemal dogajanje na zasedanju vključno z izjavami predstavnikov političnih strank. Vrh koalicije se je končal pozno popoldan, zato je za vnaprejšnjo pripravo novinarskega prispevka zmanjkalo časa. Vklop je upravičen.

TVD, 4. 9. 2007 a) – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Poslanci popoldne spet obiskali SOVO«. Javljanje v živo je potekalo izpred državnega zbora, kjer je bilo istega dopoldneva zaslišanje Iztoka Podbregarja pred parlamentarno komisijo, prispevek o tem, vključno z izjavami, pa je bil objavljen kot neke vrste uvod v vklop, ki je sledil neposredno po prispevku.

V času vklopa je novinar pred državnim zborom čakal na vrnitev poslancev iz prostorov SOVE, ki so jih ti po dopoldanskem zaslišanju Podbregarja popoldne spet obiskali. Ker je sam dogodek, obisk prostorov SOVE in ogled dokumentov v času vklopa še trajal, novinar ni mogel pridobiti bistvenih novih podatkov, vrednih javljanja v živo – z izjemo ponovitve že znanih dejstev in stališč vpletenih - saj se poslanci do vklopa še niso vrnili v parlament. Vklop je neupravičen.

TVD, 4. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarko na temo »Iskanje kandidata za novega prometnega ministra v SLS«. Vklop je potekal iz prostorov občine Logatec, kjer se je šele zvečer zaključila seja izvršilnega odbora stranke, zato je imela novinarka za pripravo vnaprejšnjega prispevka na razpolago premalo časa. Novinarka je v vklop vključila izjavo predsednika stranke ter neuradna možna imena za ministrsko mesto. Nato je odgovorila na vprašanje voditeljice o iskanju preostalih dveh ministrskih kandidatov – za zdravstvo in visoko šolstvo – vključila izjavo premiera ter še nekatera neuradna imena za izpraznjeni ministrski mesti. Vklop je upravičen.

TVD, 4. 9. 2007 c) – Tema vklopa je bil sprejem za svetovna prvaka Iztoka Čopa in Luke Špika v blejskem veslaškem centru v Zaki, ki je v času vklopa še trajal. Vkllop je potekal iz atraktivne lokacije – pomola blejskega jezera v veslaškem centru, novinarka pa je opravila kratek intervju z Iztokom Čopom o vtisih iz prvenstva, občutkih ob sprejemu na Bledu in povzela aktivnosti blejskega veslaškega centra glede organizacije načrtovanega svetovnega prvenstva. Gre za pomemben dogodek, torej še dodaten argument za izbrani način posredovanja informacij. Vkllop je upravičen.

TVD 7. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljico in novinarko na temo »80. obletnica ustanovitve organizacije TIGR« iz Sežane, kjer so potekale zaključne priprave pred slavnostno proslavo. Prizorišče vklopa je bila dvorana, kjer je bila načrtovana proslava, z slavnostno zastavo TIGR v ozadju. Novinarka opiše načrtovan potek prireditve s pričakovanimi govorniki in povzame zgodovino organizacije. Gre za posebno vrsto vklopa, najavo dogodka, ki sledi neposredno po Dnevniku. Najmočnejši argument za vkllop je sama pomembnost vsebine - gre za pomemben del slovenske zgodovine in s tem javni interes – deloma pa za samooglaševanje Televizije Slovenija, ki je sicer na področju prenosov državnih proslav kot javni medij monopolist. Vkllop je upravičen.

TVD, 9. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljico in novinarko na temo »Obisk italijanskega premiera Romana Prodija v Sloveniji«. Romano Prodi je tistega popoldneva obiskal Kobarid, v ozadju vklopa kobariški krajevni smerokaz. Med samim Prodijevim obiskom Kobarida in začetkom Dnevnika je bilo premalo časa za pripravo vnaprejšnjega prispevka, saj so se nekatere aktivnosti odvijale le uro pred začetkom informativne oddaje. V vkllop so vključene izjave Romana Prodija in Janeza Janše in podrobnosti o nadaljnjih aktivnostih Prodijevega obiska. Vkllop je upravičen.

TVD, 10. 9. 2007 a.) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »NSI išče kandidata za ministra«, prizorišče vklopa je bil vhod v prostore sedeža NSI z identifikacijsko tablo v ozadju. V času Dnevnika je izvršilni odbor stranke šele začel razpravljati o kandidatih za ministra, tako da vnaprejšnja priprava prispevka ni bila mogoča. Prav tako novinarka postreže s pomembnimi novimi podatki, med drugim izjavo najresnejše kandidatke za ministrski položaj, ki tik pred popoldanskim zasedanjem izvršilnega odbora stranke napove, da bo soglašala z imenovanjem za ministrsko mesto. Vkllop je upravičen.

TVD, 10. 9. 2007 b.) – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarjem na temo »Sprejem za Petkovška in Pegana« iz ljubljanskega BTC-ja, prizorišča slavnostnega sprejema, torej jasna povezava z vsebino. Vklop vizualno popestrijo sicer že nekoliko razkropljeni navijači v ozadju in ter vnaprej posneta dinamična slika ob prihodu športnikov – sprejemanje čestitk, rokovanje, vzdušje na sprejemu. Novinar je v vklopu opravil pogovor z enim od športnikov, Mitjo Petkovškom, ki je opisal svoje vtise s tekmovanja in sprejema. V času Dnevnika je dogodek še trajal, zato je bilo premalo časa za pripravo vnaprejšnjega prispevka. Prav tako je dogodek sam po sebi tako pomemben, da je tovrstna oblika posredovanja informacij utemeljena. Vklop je upravičen.

TVD, 11. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Nova ministra« iz prostorov državnega zbora, kjer je v času Dnevnika potekala razprava o njuni potrditvi. Čeprav na začetku prvega dela vklopa – v Dnevnik se je s seje novinarka v živo javila dvakrat – na vprašanje voditelja, ali so poslanci že glasovali o kandidatih, odgovori negativno, torej glasovanja takrat še ni bilo, ter opiše način načrtovanega glasovanja, pa teži prvemu delu vklopa doda (takrat še) kandidat za ministra, Radovan Žerjav, s katerim opravi kratek intervju o njegovih načrtih za prometno ministrstvo. Po vmesnem prispevku novinarka na kratko predstavi še dve načrtovani glasovanji za zasedanje za tisti dan – o podpredsedniku državnega zbora in spremembi zakona o lastninjenju Zavarovalnice Triglav. Drugič se novinarka v živo javi ob koncu oddaje, s podatkom o rezultatu glasovanja o novem prometnem ministru in napove, da glasovanje o drugi ministrski kandidatki poteka »ravno v tistem trenutku« ter da bodo rezultate predstavili v Odmevih. Vklop je deloma neupravičen.

TVD, 13. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Spremembe šolske zakonodaje« izpred državnega zbora, kjer je parlamentarni odbor obravnaval noveli zakonov o osnovni šoli ter organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. Dogodek je v času vklopa še potekal, prišlo je namreč do prekinitve razprave, kar je razpravo odbora pomaknilo v večer. Novinarka v vklopu na kratko povzame dogajanje na odboru, novosti predloga in področja vsebinskega nestrinjanja koalicije in opozicije ter napove, kdaj bosta zakona na dnevnem redu rednega parlamentarnega zasedanja. Vklop je upravičen.

TVD, 18. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Izredne razmere v Železnikih«. Vklop je potekal iz središča Železnikov, v ozadju kljub

večernim uram viden policijski avto, torej dodaten poudarek vsebini, ki nakazuje na izredno stanje v kraju. Govorimo o večdelnem vklopu, prekinjenim s prispevkom o dogajanju v Železnikih in okoliških prizadetih krajih čez dan. Vklop je utemeljen z izrednimi razmerami, poleg zadnjih razpoložljivih podatkov pa mu vrednost dodaja še dinamična slika razsežnosti posledic poplav. V prvem javljanju v živo poleg kratkega opisa stanja novinar pove, da štab civilne zaščite še zaseda, drugič se v Dnevnik javi, ko je zasedanje že končano, z dvema sogovornikoma – direktorjem Uprave za zaščito in reševanje, ter nekoliko kasneje obrambnim ministrom, na prizorišču v ozadju vidna prisotnost vojakov Slovenske vojske. V tem vklopu gre še za dodaten pomen – ne le informiranje slovenske javnosti o zadnjem stanju na prizadetem območju, ampak tudi informiranje in navodila okoliškim prebivalcem na ogroženih območjih, kako ravnati. Vklop je upravičen.

TVD, 19. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Tragične posledice ujme v Železnikih«, vklop je bil posnet na nevtralni in nepoudarjeni lokaciji – parkirišču pred zbirnim šotorom v središču Železnikov. Novinar opravi kratek pogovor z vodjo civilne zaščite, ki opiše razmere in načrtovano sanacijo ter razloži, kako naj ravnajo prebivalci na ogroženih območjih – ponovno prisotna funkcija osveščanja prek neposrednega vklopa. Gre za neprekinjene izredne razmere, ki se lahko od popoldneva, ko bi bil pripravljen običajen prispevek, do informativne oddaje zvečer popolnoma spremenijo, zato je vklop s kompetentno osebo, ki razpolaga z zadnjimi podatki, edina smiselna oblika poročanja iz tovrstnih območij in situacij. Vklop je upravičen.

TVD, 20. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Odpravljanje posledic poplav« iz Železnikov, prizorišče vklopa ulica, v sicer nepoudarjenem ozadju vidno delovno orodje ob cesti, torej slikovno ujemanje z vsebino vklopa. Prvi del vklopa je napoved prispevka o dopoldanskem dogajanju v Zalem logu, po prispevku novinar opiše stanje v Železnikih, v obeh napovedih opazno delno podvajanje informacij iz prispevka oziroma odsotnost novih informacij, tudi temu sledi prispevek o dogajanju tam čez dan. Novinar vklop zaključi s prvimi neuradnimi ocenami višine škode in napove, da bo več o tem znano naslednji dan. Vklop je neupravičen.

TVD, 21. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Odprava posledic po poplavah« iz Železnikov, iz nepoudarjene lokacije – parkirišča v središču Železnikov. Novinar posreduje zadnje podatke o stanju na področju oskrbe z nujnimi

dobrinami, o nakazani pomoči in načrtovani sanaciji Železnikov. Vklp je pomemben tudi z vidika informiranja širše slovenske javnosti – ko v kratkem intervjuju župan Železnikov morebitne prostovoljce obvesti, da bodo naslednji dan zaradi bojazni pred pretiranim navalom posameznikov – prostovoljcev, ki bi lahko nehote otežili uspešno sanacijo, sprejemali le vnaprej prijavljene organizirane skupine Vklp je upravičen.

TVD, 26. 9. 2007 a) – Šlo je za neposredni vklp in dialog med voditeljem in novinarjem na temo »Teden dni po katastrofi« iz središča Železnikov. Ponovno gre za večdelni vklp, v prvem delu kot napoved prispevka o dogajanju v Železnikih čez dan, in s pomembnim »pravkar pridobljenim« podatkom, da naj bi Kropi grozil zemeljski plaz, dodaten pomen in razlog za javljanje v živo prinese drugi del vklopa, ko novinar opravi kratek intervju s predstavnikom Agencije za okolje, ki oceni dotakratna sanacijska dela ter – v luči ponovno napovedanih padavin – kaj bi na ogroženih območjih lahko sledilo v prihajajočih dneh. Novinar konča vklp s podatkom, da v Železnikih »v tem trenutku« že začenja močnejše deževati. Vklp je upravičen.

TVD, 26. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vklp in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Vroča razprava o šolskih zakonih«, seja je v času Dnevnika še trajala. Neposredno pred vklpom je bil objavljen prispevek o dogajanju na seji čez dan z obrazložitvijo načrtovanih novosti na šolskem področju ter stališči opozicije in koalicije na to temo. Nato sledi vklp, v katerem novinarka pove, da bo glasovanje o dopolnilih okoli 20. ure, opiše najverjetnejši rezultat in kdaj bo v tem primeru nadaljnje branje zakonov ter omeni možnost referendumu zaradi domnevno polemičnega financiranja zasebnih šol. Gre za vsebinsko nasičen vklp, ki odpira dilemo dejanske informativne vrednosti/izplena za gledalca z vidika razumevanja vsebine, delno ponavljanje informacij iz prispevka o dogajanju na seji čez dan in studijske napovedi, prav tako ne izvemo rezultata glasovanja, torej odgovora na ključno vprašanje, saj ga v času vklopa še ni bilo. Možna rešitev bi bil vklp v Odmeve ali priprava prispevka z že znanimi rezultati glasovanja o dopolnilih. Vklp je neupravičen.

TVD, 27. 9. 2007 a) – Šlo je za neposredni vklp in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Odprava posledic vodne ujme« v kontekstu napovedanih močnejših padavin. V vklpu, ki je bil posnet pred stavbo občine Bohinj, novinarka opiše stanje na terenu tistega dne in zadnje podatke, saj je noč prej spet začel drseti plaz. Sledijo izjave prebivalcev o tem, kako so sanirali posledice neurja, nato pa novinarka pove, da ravno v času javljanja poteka seja

občinskega sveta, kjer so sprejeli rebalans proračuna za odpravo posledic neurja. V kratkem pogovoru župan občine Bohinj poda najnovejše podatke o škodi iz še trajajoče seje ter o zahtevi za zakonske spremembe, ki jim bi olajšale sanacije naravnih nesreč. Gre torej za ključne nove podatke in še trajajoč dogodek. Vkllop je upravičen.

TVD, 27. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljem in novinarjem na temo »Kdaj skozi šentviški predor?« izpred stavbe Družbe za avtoceste v RS (DARS), v ozadju vhod v stavbo in zastave. V vklopu je novinar opravil kratek intervju s predsednikom nadzornega sveta družbe, ki je posredoval podrobnosti na popoldanski zaprti seji sprejetega časovnega načrta za dokončanje gradnje in odprtje predora – torej ključne nove podatke, ki jih je večina medijev objavila šele naslednji dan, ko so bili sklepi DARS-a tudi uradno objavljeni. Novinarjev sogovornik, predsednik nadzornega sveta družbe, doprinese sami vsebini vklopa in tudi posredovanim podatkom dodatno težo. Vkllop je upravičen.

24 ur:

24 UR, 3. 9. 2007 - Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljskim parom in novinarko na temo »Vrh koalicije – iskanje novih ministrov«. Vkllop je bil posnet pred sedežem vlade, v ozadju prizorišča vhod v stavbo z evropsko in slovensko zastavo. Za vnaprejšnjo pripravo novinarskega prispevka je bilo na razpolago premalo časa, saj se je koalicijski vrh končal šele pozno popoldan. Novinarka v času vklopa s podatkom, kdo so znani kandidati za ministrska mesta, še ne razpolaga oziroma pove, da teh imen na vladi še ni, vseeno o tem poda nekaj pridobljenih neuradnih podatkov in izjav predsednikov strank. Vkllop je upravičen.

24 UR, 4. 9. 2007 a) - Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljema in novinarjem na temo »Podbregar pred poslanci« izpred državnega zbora. V studijski napovedi voditelj povzame vsebino dopoldanskega zaslišanja Iztoka Podbregarja pred parlamentarno komisijo in pove, da so se poslanci takoj po zaslišanju odpravili na SOVO. Sledi vkllop, v katerem novinar pove, da se poslanci še niso vrnili in ponovno obnovi dogajanje na dopoldanskem zaslišanju vključno z izjavami akterjev in poslancev ter vkllop konča z oceno, da bodo poslanci očitno na SOVI še kar nekaj časa. Novinar bi lahko v tem primeru celoten prispevek pripravil v obliki vnaprej pripravljenega besedila – glede na to, da je bilo zaslihanje končano že dopoldan – za ta način so se odločili tudi na Televiziji Slovenija. Dejstvo, da je popoldanski dogodek, ki je sledil zaslišanju, torej obisk na SOVI, v času vklopa še trajal in se

poslanci še niso vrnili v parlament, bi lahko povedal tudi voditeljski par v studiu po objavljenem prispevku o zaslišanju. Tu je še dilema posredovanja veliko podatkov v relativno kratkem času, ki pod vprašaj postavlja razumljivost povedanega za gledalca. Vklon je neupravičen.

24 UR, 4. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vklon na temo »SLS išče novega ministra« Sicer neznano in nevtralnno mesto vklopa umesti voditeljica v studiu, ko pove, da gre za okolico Logatca, kjer je tisti popoldan zasedal izvršilni odbor SLS. Za objavo vnaprej pripravljenega novinarskega prispevka je bilo premalo časa, saj se je seja začela šele popoldan in trajala do začetka 24 ur. Novinarka posreduje nove informacije o dogajanju na zasedanju, ki se jih da razbrati iz kratkega intervjuja s predsednikom stranke. Vklon je upravičen.

24 UR, 6. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklon in dialog med voditeljskim parom in novinarko na temo »Nova ministra« izpred državnega zbora. V državnem zboru je bila tistega jutra izredna seja, kjer so se poslanci seznanili z odstopi treh ministrov in dvema že znanima prihodnjima zamenjavama. Pomembno je, da je bila izredna seja zaključena že pred dopoldnevom, torej je novinarka imela na razpolago dovolj časa za vnaprejšnjega novinarskega prispevka. V vklonu opiše, kako in kdaj bo potekalo glasovanje o novih ministrskih kandidatih, napove prispevek novinarske kolegice o iskanju ministrskega kandidata v NSI, nato pa vklon zaključí z relativno znanimi podatki o nadaljnjih poklicnih načrtih odstopljenih ministrov, ki jih po vsej verjetnosti ni izvedela tako pozno, da bi za pripravo običajnega prispevka zmanjkalo časa. Vklon je neupravičen.

24 UR, 10. 9. 2007 a) – Šlo je za neposredni vklon in dialog med voditeljskim parom in novinarko na temo »Zaslišanje ministrskih kandidatov na odborih« izpred državnega zbora. Pred vklonom je bil objavljen prispevek, ki je povzel dogajanje na dopoldanskem zaslišanju odbora in v katerem je bilo med drugim povedano tudi, da sta oba kandidata na odboru, ki je končal zasedanje ob 15. uri, dobila zeleno luč. Kljub temu, da je zaslišanje končano že ob 15. uri in neposredno pred vklonom objavljen prispevek s povzetkom dogajanja na zaslišanju, pa se novinarka na isto temo javi še v živo v oddajo 24 ur. V vklonu novinarka – z izjemo nekaterih neuradnih podatkov o stališčih strank o glasovanju – ne postreže z bistvenimi novimi podatki, deloma gre za podvajanje informacij iz napovedi, predhodnega prispevka in vklopa, objavljenega nekaj dni prej. Neupravičen vklon.

24 UR, 10. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »NSI izbira novega ministra, kdo namesto Zupana?« izpred stavbe, v kateri ima sedež NSI, kar se da razbrati tudi iz table na stavbi. Ker je sestanek izvršilnega odbora ob predvajanju 24 ur še trajal, ni bilo časa za vnaprejšnjo pripravo prispevka, prav tako je iz vsebine prispevka razvidno, da novinarka razpolaga s tistega popoldneva pridobljenimi pomembnimi podatki v zvezi z morebitnim kandidatom za izpraznjen ministrski položaj. Vklop je upravičen.

24 UR, 11. 9. 2007 - Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Glasovanje o novih ministrih« iz državnega zbora. V času vklopa v oddajo je seja še trajala, zato vnaprejšnja priprava prispevka ni bila mogoča. Vseeno pa glasovanja ob vklopu v oddajo še ni bilo, novinarka pove, da bo glasovanje izvedeno »čez kako uro«, nato pa na kratko povzame dotakratno dogajanje na seji in kako neuradno kaže kandidatom pred glasovanjem. Sledi odgovor na vprašanje voditelja, ki se nanaša na pred vklopom objavljeni prispevek o tretji kandidatki za ministrsko mesto. Vklop je deloma neupravičen.

24 UR, 12. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljema in novinarjem na temo »Parlamentarci spet na SOVI« izpred državnega zbora, kamor so se poslanci vrnili popoldan po obisku SOVE, zato novinar za vnaprejšnjo pripravo prispevka ni imel dovolj časa. Novinar v vklopu pojasni zaplet z vabili na zaslišanje, o tem, ali so poslanci na SOVI našli nove dokaze o domnevnih dogovorih o incidentih, pove, da na to vprašanje poslanci po vrnitvi v parlament v kamero niso želeli odgovarjati, ter naniza nekaj podatkov, ki jih je od poslancev vseeno uspel izvedeti. Zadnji del vklopa, ko novinar odgovarja na vprašanje voditeljice o domnevno načrtovanih spremembah v organizaciji SOVE, nakazuje, da je novinar z neuradnimi podatki razpolagal pravočasno za pripravo običajnega prispevka, saj je v vklopu povzel tudi pisni pojasnili dveh institucij – SOVE in vlade o tem vprašanju. Vklop je deloma neupravičen.

24 UR, 14. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarjem na temo »Referendum proti letališču Crklje ob Krki?« iz Krškega. Med neuspešnim posvetom o pripravi državnega lokacijskega načrta – na njem ni bilo povabljenih predstavnikov države – ter začetkom oddaje je poteklo premalo časa za pripravo vnaprejšnjega prispevka. Po novinarjevem opisu razlogov za nezadovoljstvo prebivalcev glede obnove letališča je sledil intervju z vodjo partnerstva za državni lokacijski načrt, v katerem je pojasnil, zakaj so se na

večernem posvetu odločili podpreti referendum – torej nov in pomemben podatek. Vkllop je upravičen.

24 UR, 18. 9. 2007 a) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Huda ura v Cerknem« iz Cerknega, kjer so se tistega dne začele močne poplave. Vkllop vsebuje ključne nove podatke o škodi in aktivnostih, ki jih gledalci izvedo prek kratkega intervjuja z županom Cerknega. Gre za dogodek, ki je sam po sebi tako pomemben, da je vkllop prava izbira posredovanja informacij, prave razsežnosti in posledice neurja so se namreč pokazale šele proti večeru, do takrat je namreč potekalo preverjanje terena in posledic. Vkllop je upravičen.

24 UR, 18. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljico in novinarko na temo »Odnos bolnišnice Franjo«. Vkllop je bil posnet na parkirišču pod vzponom k bolnišnici, ekipi se namreč naprej do bolnišnice zaradi posledic neurja ni uspelo prebiti. Kratek pogovor z direktorico bolnišnice Franja o zadnjih podatkih o nastali škodi prekine tehnična napaka. Sicer je vkllop upravičen.

24 UR, 18. 9. 2007 c) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Afera Sova« izpred državnega zbora. Šlo je za še trajajoči dogodek, saj je v času vklopa v oddajo zaprta seja komisije za nadzor tajnih služb o nadaljnjih preiskovalnih korakih še potekala. Glede na to, da gre za zaprto in še trajajočo sejo, novinar s ključnimi novimi podatki ne more razpolagati, zato ponovno povzame že znana stališča, ki jim doda nekatere neuradne podatke o dogajanju na seji ter domnevnim nadaljnjim razvojem dogodkov glede zahtev po morebitnih dodatnih zaslišanjih nekaterih politikov. Vkllop je neupravičen.

24 UR, 19. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljico in novinarko na temo »Vlada na Gorenjskem« iz Brda pri Kranju, kjer je od poznega popoldneva potekalo srečanje vlade z gorenjskimi funkcionarji in gospodarstveniki, ki so velik del srečanja – čeprav je bilo načrtovano pred neurji – namenili tej temi. Novinarka v vklopu na nevtralni lokaciji opravi kratek intervju s predsednikom vlade – še dodaten vsebinski poudarek pomembnosti vklopa – o posledicah neurja, premier pa izreče sožalje vsem, ki so v neurju izgubili svojce in apelira na dobrodne organizacije k čim hitrejši pomoči. Vkllop je upravičen.

24 UR, 20. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in voditeljem Trenj na temo »Trenja v Železnikih«. Gre za posebne vrste vklop, vabilo k ogledu oddaje Trenja, ki jo je POP TV tistega večera neposredno po oddaji 24 ur v živo predvajal iz Železnikov. Vsebinsko gre za kombinacijo običajnega vklopa z vsebinskim poudarkom izrednih razmer in najave, vabila k ogledu oddaje. Način vklopa in prizorišče je dodatno informativno – v ozadju z blatom zalita ulica, prebivalci, ki pospravljajo kamenje, vejevje in ostanke neurja. V kratkem intervjuju prebivalec Železnikov opozori na težke razmere, kar novinar v zaključku vklopa izpostavi kot glavni razlog, da so se odločili za oddajo iz Železnikov. Vklop je upravičen.

24 UR, 21. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarko na temo »Seja parlamentarnega odbora za okolje o neurju in vladnih ukrepih« izpred državnega zbora. Novinarka v vklopu povzame dogajanje na seji vključno z izjavami, ocenjeno višino škode in kritike ukrepov na področju hudournikov. Seja je bila že dolgo pred vklopom zaključena, kar dokazuje podatek, da je Slovenska tiskovna agencija njen povzetek objavila že ob 15:28, torej je novinarka imela dovolj časa za pripravo vnaprejšnjega novinarskega prispevka. Istočasno vsebinskega argumenta v smislu pravkar pridobljenih in pomembnih novih informacij, ni. Vklop je neupravičen.

24 UR, 22. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Odpravljanje posledic neurja«, v ozadju prizorišča vklopa neočiščeno blato in ostanki neurja. Novinar v vklopu opiše sanacijo, že odprte cestne odseke in tiste, ki jih še sanirajo, vklop pa je utemeljen še z enim dejstvom – v prispevku o dogajanju v Železnikih, ki je bil objavljen pred vklopom, je novinarka v raportu pozvala Slovence, naj pridejo pomagat pri obnovi Železnikov. Situacija pa se je popoldan spremenila, saj je bil iz občine posredovan poziv, naj ljudje najprej pokličejo, ali jih v Železnikih sploh potrebujejo, saj se bojijo, da bi bilo delo zaradi preveč prostovoljcev manj učinkovito. S tem pojasnilom – in novim navodilom – je novinar popravil izjavo novinarke, ki bi lahko povzročila težave zaradi morebitnega prevelikega odziva javnosti. Hkrati je v vklopu prisoten še poziv k družbeni solidarnosti – novinar opiše, kako, torej na kakšen način lahko Slovenci denarno in materialno pomagajo Železnikom. Vklop je upravičen.

24 UR, 23. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljico in novinarjem na temo »Katastrofa v Železnikih – čistilna akcija se nadaljuje« V ozadju prizorišča vklopa je

vidna ulica z uničenim pohištvo in drugimi posledicami katastrofe. Tudi tu je prisotna družbena funkcija vklopa – poziv javnosti, katere dobrine v tem trenutku v Železnikih najbolj potrebujejo. Novinar v vklopu obnovi dogajanje čez dan in vključi zadnje podatke o tem, kje v okolici Železnikov so razmere že normalizirane in kje so še vedno težave. Vklop je upravičen.

24 UR, 25. 9. 2007 a) – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Okrogla miza Foruma 21«, vsebinsko pa je bil del vklopa izpred Cankarjevega doma namenjen zdravju bivšega predsednika Milana Kučana. Novinarka najprej pove podatke o stanju Milana Kučana po operaciji, pri čemer jih opiše kot pravkar pridobljene, čeprav je sporočilo za javnost iz njegove pisarne o zdravstvenem stanju bivšega predsednika v medijih zaokrožilo tistega dne že pred 15. uro – gre torej za zavajajočo dikcijo. V vsebinsko drugem delu vklopa povzame dogajanje na okrogli mizi Foruma 21, vključno z izjavami gostujočih predsedniških kandidatov. Ker se je okrogla miza končala šele zvečer, je bila priprava vnaprejšnjega novinarskega besedila časovno neizvedljiva. Vklop je deloma neupravičen.

24 UR, 25. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Zakon za poenostavitev postopkov pridobivanja pomoči ob naravnih nesrečah«, o tem je namreč tistega dne potekala seja v državnem zboru. Po poročanju Slovenske tiskovne agencije se je seja končala že okoli 13. ure tistega dne, kar pomeni, da je novinarka imela na razpolago dovolj časa za pripravo vnaprejšnjega novinarskega prispevka, na to kaže tudi dejstvo, da si je ob predstavitvi referendumskega vprašanja v vklopu pomagala tudi z grafičnim izpisom vprašanja. Tu pa je še vsebinski argument – glede na zapletenost posredovanih vsebin bi bila razumljivejša in nazornejša oblika vnaprejšnja priprava novinarskega besedila. Vklop je neupravičen.

24 UR, 26. 9. 2007 a) – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Okrepljene padavine«. Novinarka se je javljala v oddajo iz centra Železnikov, z velikim delovnim strojem v neposrednem ozadju vklopa, kar še dodatno poudarja samo temo. V vklopu opiše trenutno stanje glede na vremensko prognozo in povzame poziv župana, naj ljudje ohranijo trezno glavo in v primeru nadaljnjih padavin v prvi vrsti poskrbijo zase, šele nato za imetje – torej lahko govorimo o neke vrste osveščevalnem vidiku vklopa. V kratkem intervjuju direktor vodnogospodarskega podjetja opiše aktivnosti pri sanaciji rečnih strug ter nadaljnje načrte. Gre za vklop z novimi informacijami in argumentom pomembnosti same

vsebine, predvsem z uporabnimi informacijami za prebivalce ogroženih območij. Vkllop je upravičen.

24 UR, 26. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Koliko kandidatov za novega predsednika«, posnet pred Državno volilno komisijo. Sicer je šlo za še trajajoči dogodek – zbiranje kandidatur je potekalo do polnoči, vseeno pa novinarka v času vklopa ni razpolagala z nobenimi pomembnimi novimi podatki. Novinarka v vklopu povzame število kandidatur vključno z zadnjim dnem in napove, da bo edina kandidatka, ki se jim še lahko pridruži, svojo odločitev sporočila v nekaj urah. Če bi se število prijavljenih kandidatov do osrednjeinformativne oddaje v tistem popoldnevu spremenilo, bi to lahko v napovedi ali po prispevku v studiu pojasnil voditelj oddaje. Neupravičen vkllop.

24 UR, 26. 9. 2007 c) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Spremembe šolske zakonodaje« izpred državnega zbora. V vklopu novinarka povzame dogajanje na seji vključno z izjavami nekaterih poslancev in novosti obravnavanega predloga. Gre za časovno sovpadanje vklopa s trajanjem seje in nove pomembne podatke. Ravno zato se zastavlja vprašanje samega načina posredovanja podatkov in dilema, ali ne bi gledalci imeli večji informativni izplen in bolj nazorno razlago v vnaprej pripravljenem novinarskem prispevku – seveda ob predpostavki, da so bile izjave v parlamentu posnete pravočasno za njegovo pripravo. Možna rešitev je tudi priprava običajnega prispevka in nato voditeljeva napoved v smislu – pogledjmo izjave iz današnje seje. Vkllop je deloma neupravičen.

24 UR, 27. 9. 2007 a) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljem in novinarjem na temo »Priprave na nove padavine«. Gre za vkllop, teden po katastrofalnih poplavih. V vklopu, ki je potekal iz neznane lokacije v Savinski dolini, ni šlo za še trajajoče dogajanje ali pomanjkanje časa za pripravo prispevka, prav tako ne moremo govoriti o pomembnih podatkih. Vkllop ne vsebuje tonskih izsekov, novinar le opiše, kako se ljudje pripravljajo na ponovno napovedane padavine, povzame ocene škode na Celjskem, in vremensko prognozo za prihajajočo noč. Gre za vkllop, ki bi ga lahko nazorneje posredovali v obliki vnaprej pripravljenega prispevka, saj ne vsebuje ključnih novih informacij, »pravkar« pridobljenih na terenu. Neupravičen vkllop.

24 UR, 27. 9. 2007 b) – Šlo je za neposredni vkllop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Seja Sveta SLS, spopad Janez Podobnik – Bojan Šrot« iz Cankarjevega doma, ki se je

začela tistega popoldneva in je v času vklopa v oddajo še trajala. Novinarka posreduje nove pomembne podatke, da je bila sprva načrtovana resolucija, ki bi obema politikoma naložila, naj se javno zavežeta, da stranke ne bosta razbijala, umaknjena iz glasovanja, povzame predkongresno dogajanje na seji z izjavami možnih predsedniških kandidatov ter ovrže špekulacije, ki so se pojavile na kongresu, da naj bi se za mesto novega predsednika stranke potegoval tudi Marjan Podobnik. Vklop je upravičen.

24 UR, 29. 9. 2007 – Šlo je za neposredni vklop in dialog med voditeljem in novinarko na temo »Občni zbor Združenja Zares«, ki je potekal od popoldneva na Gospodarskem razstavišču, odkoder se je novinarka javila v 24 ur. V vklopu je povzela dogajanje na seji in nadaljnje načrte združenja Zares pri preoblikovanju v stranko, vključila izjavo protikandidata ter opravila kratek pogovor z glavnim kandidatom za predsednika stranke, Gregorjem Golobičem. Vklop je upravičen.